

PROLETAREC

Slovenske Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 740.

CHICAGO, ILL., 17. novembra (November 17), 1921.

LETO—VOL. XVI.

Upravištvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

POT V NOVO CIVILIZACIJO.

Na številnih priredbah, ki so se vršile dne 11. novembra povodom obletnice premirja, so nastopili razni govorniki in pripovedovali o ogromnih žrtvah, ki jih je zahtevala zadnja vojna. Obsojali so tudi militarizem. Z denarjem, ki se ga potroši za gradnjo enega drevdnata, bi se lahko zgradilo več tisoč delavskih hiš, z milijoni, ki se trošijo za nove bojne ladje, bi se lahko zgradile ceste in kanali skozi ves kontinent. Ljudje, ki so tako govorili, niso bili socialisti, ampak republikanci in demokrati. Zavedajo se blaznosti trošenja milijard militarizmu in marinizmu v žrelo, ne vedo pa, kako ozdraviti to blaznost, ali pa nočejo vedeti.

Na skoro vseh teh slavnostih so bile izrečene želje, ali sprejete resolucije, katerih namen je vplivati na javno mnenje in na washingtonsko konferenco za omejitev oboroževanja, da se preneha s katastrofalno tekmo na polju marinizma in militarizma. Pri teh resolucijah bodo ostali, kajti drugega zdravila ne poznajo, ker ga nočejo poznati. Apeli ne bodo ničesar izdali, kakor niso vplivali na pariško mirovno konferenco. Tudi ako vsa Amerika protestira proti nadaljnjemu oboroževanju, to ne bo omejilo oboroževanja. Republikanci in demokrati se lahko navdušujejo 11. novembra vsako lefo proti pripravljanju za vojno, v kongresu in senatu pa bodo dovoljevali nove milijarde za marinizem. Vsi pacifisti med republikanci in demokrati niso v stanu napraviti drugega, kakor protestirati, in pa slikati, koliko koristnega bi se lahko napravilo z milijoni, ki se trošijo za oboroževanje.

J. F. Minturn, član newjerškega vrhovnega sodišča, je v svojem govoru na dan obletnice premirja propagiral, naj se moč napovedovati vojne odvzame predsedniku in kongresu ter se jo da ljudstvu. Ljudstvo naj bi se potom splošnega glasovanja izreklo, dali je za napoved vojne proti tej in tej državi ali ne. To je v kapitalistični družbi neizvedljivo, kajti vojne se dogajajo vsled vzrokov, ki jih ima v sebi kapitalizem. Predno pride do takega glasovanja, se lahko odnošnje spravi že v dovolj kritičen položaj, da mora slediti vojna. Vendar pa je sodnik Minturn povedal v svojem govoru vsaj eno resnico:

"Molitve ne bodo odpravile vojne. Mi molimo že tisočletja, toda vojne postajajo vse hujše in vedno bolj okrutne . . ."

Molilo se je dne 11. novembra mnogo. Celo priredbe, ki so jih tega dne obdržavale unije Ameriške delavske federacije, so otvarjali z molitvami. Molitev oblastnikov je zavita v hipokricijo, in današnje krščanstvo sploh je vseskozi hipokritično. Danes molijo za mir, jutri molijo za zmago in duhovniki bodo blagoslovljali morilna orožja in klicali božji srd na "sovražnika."

Ker ne bodo dosegli miru ne dobri pacifistični ljudje med republikanci in demokrati, ker se ga ne bo priprosilo z molitvami, ali je kje kako drugo sredstvo, ki bi prineslo svetu mir, ki bi odpravilo vojne? Da, socializem.

Socializem pomeni novo civilizacijo, v kateri bodo odpravljene vzroki, ki povzročajo kapitalistične vojne. Odpravite kapitalizem. To je edino sredstvo za preprečenje vojen. Drugega ni.

Gospodje, ki propagirajo omejitev oboroževanja, in ki znajo tako natančno zračunati, koliko bi se lahko napravilo koristnega za ljudstvo z milijardami dolarjev, ki se trošijo za nove bojne ladje in utrdbe ter militarizem sploh, niso za odpravo kapitalizma. Vojne bi radi odpravili, molijo v ta namen, prirejajo manifestacijske shode, sprejemajo resolucije in apele, vojni oblaki pa postajajo vedno gostejši nad njihovimi glavami — in nad našimi. Razlika je le v tem, da mi poznamo sredstvo za odpravo vojen in ga propagiramo, oni pa se navdušujejo v pacifističnih, humanitarnih govorancah. In kadar pride do vojne, bo zadela delavstvo najbolj in tiste, ki jo povzročajo, najmanj.

Kedaj bodo odpravljene vojne? Kadar bo ljudstvo zrelo razumeti socializem in ga uveljaviti v novi družabni red. Danes še ni.

* * *

V raznih ameriških mestih so se vršile v začetku tega meseca municipalne in okrajne volitve. Pri teh volitvah je nastopila, kakor vselej, tudi socialistična stranka. Njeni kandidati niso bili zmagoviti, kar ni za nas nikakršno razočaranje. V mestu New York so dobili socialisti okoli sto tisoč glasov, kar ni veliko za tako mesto. Izgubili so svoje sedeže v mestnem svetu in v newyorški zbornici. Toda za ta "poraz" so se morale v večih okrajih združiti proti socialistom vse kapitalistične struje, kar se vedno dogodi, kadar jim postanejo socialisti nevarni. Poleg tega so vršili protisocialistično agitacijo tudi tisti bivši sodrugi, ki so mislili, da je Amerika zrela za revolucijo, sedaj pa sploh nič ne mislijo, nego le napadajo socialistično stranko. Kljub temu je dobila stranka sto tisoč glasov, ki niso bili samo protestni glasovi, ampak *socialistični* glasovi. Masa je glasovala za demokrate s tako ogromno večino, kakor je pred dobrim letom dni glasovala za republikance. Takrat je bila nezadovoljna z demokratsko stranko, ki je bila na krmilu v Washingtonu. Sedaj je nezadovoljna z republikanci, pa se je obrnila nazaj k demokratom.

Ti ljudje ne morejo delati drugače, ker ne poznajo kapitalističnih strank, ker ne poznajo ekonomskih zakonov in ne vedo, da pod kapitalizmom ne more biti drugače kakor je, pa naj bo na krmilu republikanska ali demokratična stranka.

Sto tisoč volilcev in volilk, ki so glasovali socialistično, poznajo vzroke današnje mizerije, poznajo vzroke, ki so odgovorni za vojne in take volilce potrebuje socializem. Masa, ki glasuje danes za republikance, jutri za demokrate, pojutrnjem pa se jih morda par sto tisoč iz te mase obrne celo na socialistično stran; ni nosilka socialistične civilizacije. Tajnik socialistične stranke za newyorški okraj je par dni po volitvah podal izjavo, da mora stranka spremeniti svojo taktiko. V čem? Mesto, da bo med maso aktivna samo par mesecev pred volitvami, mora biti aktivna vsaki dan v letu. Stranka potrebuje zavednih volilcev, ljudi, ki poznajo socializem ker so se ga učili, kajti na take, ki se jih navduši na kampanjskih shodih, se ne more zanašati. To so pokazale zadnje volitve v New Yorku, to pokazujejo skoro vsake volitve. — Naloga stranke je, da delavstvo vzgaja, ne pa samo navdušuje ob času volitev. To ni lahka naloga, in ker ni, se je ni vršilo v vseh krajih v tisti meri, kot bi bilo potrebno. Socialistično izobražena masa delavcev je sila, proti kateri tudi družjenje vseh kapitalističnih struj ne bo ničesar izdalo. Nezavedno delavstvo je z malenkostnimi vprašanji, ki jih prinašajo na dan kapitalistične stranke ob času volitev, lahko zavajati. V New Yorku se mnogo stori za socialistično vzgojevanje delavstva, toda sodrugji priznavajo, da ne še dovolj. Fakt je, da se je število zavednih socialističnih glasov v New Yorku pomnožilo, toda odpadlo je precej "simpatičarjev", oziroma tistih, ki v gotovih časih volijo proti obem kapitalističnim strankam v "znak protesta". Take delavce je treba vzgojiti, da bodo razumeli, kaj je socializem. Kadar je doseženo to, je njihovo sodelovanje pri socialističnem delu zasigurano.

Kapitalizem je odgovoren za vojne in za vse socialne bolezni v sedanji družbi. Ne, da jih kapitalizem hoče. Organizem, ki ima v sebi kali za gotove bolezni, jim je vedno podvržen, ako se iz njega ne iztrebi teh

kali s koreninami. Profit, lov za trgi, pohlep po kolonijah itd., so kali, ki povzročajo današnje socialne bolezni. Te kali je nemogoče odpraviti, ne da bi se z njimi odpravil tudi kapitalizem sam. Kapitalizem kot tak je neozdravljiv. Nikakor se ga ne more preurediti tako, da bi ostal v veljavi kapitalistični red, toda odpravile bi se v njem kali za vojne, odpravilo bi se profiterstvo, brezposelnost in razredni boj.

Velikanska je naloga, ki jo ima socializem. Vlastodržci, tudi tisti, ki priznavajo gnulobo sedanjega sistema, se ga boje, pa žele, da naj bi bili vsi ljudje dobri, med delom in kapitalom naj bi bil mir, in države naj bi živele v prijateljstvu med seboj. Nemogoče. In ker je nemogoče, mora priti socializem.

Prišel bo, in delavstvo, ki je pozvano, da ga izvede, se ga mora učiti. Socialističnega znanja se ne morete učiti pri sovražnikih socializma. Mizarstva se ne morete učiti pri kovačih. Pri mnogih delavcih pa je nesreča ravno v tem, da se uče socializma od njegovih nasprotnikov, ali pa od zakrknjenih demagogov. Na tako znanje se socialistično gibanje ne more opirati. Zato naša borba, naši apeli, naš trud in boj za vzgojevanje delavstva potom socialističnega časopisja in socialističnih organizacij. Kar velja za newyorško delavstvo, velja za slovensko delavstvo v Ameriki. Kar velja za socialistično organizacijo v New Yorku, velja za našo Jugoslovansko socialistično zvezo. In kaj je J. S. Z.? Zveza vseh tistih, ki so se ji pridružili, da delajo potom nje za socializem. Jačajmo jo! Pridobivajmo ji nove člane in ustanovljajmo ji nove postojanke! Širimo njeno glasilo "Proletarca", iz katerega se bo naše delavstvo lahko v resnici poučilo, kaj je socializem. Tisk, to mogočno sredstvo današnjih časov, je tudi naše najboljšo orožje. Naprej pri delu za J. S. Z. Podvizajmo se v agitaciji za širjenje Proletarca. Ne zamujajmo nobene prilike pri grajenju pota v novo civilizacijo — v socializem!

DALJNI VZHOD.—"RUMENA NEVARNOST".

Daljno-vzhodna vprašanja.

Pod krinko "konferenca za omejitev oboroževanja" zborujejo diplomati velesil v Washingtonu in glavni predmet njihovih razpravljanj so vprašanja daljnega vzhoda. Kakšna so ta vprašanja?

Na azijskem horizontu se dvigajo oblaki nove vojne nevarnosti. Vse kali, ki prinašajo vojno, se v Aziji bujno razvijajo. Govorice o možnosti vojne med Zedinjenimi državami in Japonsko niso samo govorice. Interesi kapitalističnih velesil, v prvi vrsti Zedinjenih držav, Japonske in Velike Britanije, se nepremostljivo križajo. Vse, kar more storiti sedanja washingtonska konferenca, je, da vojno nevarnost za dogledno dobo odstrani.

Pacifično morje in Azija bosta nova arena svetovnega klanja. Kapitalizem bo igral tu svojo vojno dramo, ker ne bo drugega izhoda. Zadnja vojna je pustila za seboj tako katastrofalne sledi tudi za kapitalizem, da se sedaj trudi odvrniti novo vojno, oziroma jo odložiti. O razoboroženju na washingtonski konferenci ni niti govora. Gre se le za sporazum med vodilnimi velesilami za izkoriščanje Kitajske in Sibirije ter za prevlado na Pacifiku. Vsa druga vprašanja, ki

se bodo obravnavala na tej konferenci, so le postranskega pomena v primeri s tem.

Kitajska s svojimi štiri sto milijoni prebivalcev in z ogromnimi naravnimi bogastvi je glavni sporni oreh. Kitajska s svojim velikanskim trgom za tujezemski kapital je torej najvažnejše "vprašanje daljnega vzhoda." Drugo je Sibirija, tretje pacifični otoki; s temi v zvezi prihaja v poštev politika "odprtih vrat" za Kitajsko, koncesije za izrabljanje naravnih bogastev na Kitajskem, v Sibiriji in drugod v Aziji, določitev "sfe-re vpliva," ki naj bi ga imele vodilne velesile, zainteresirane na daljnem vzhodu, enakopravnost mongolskega z belopoltnim prebivalstvom, kontrola na Pacifiku, utrjevanje otokov, naseljevanje in izseljevanje, kompeticija v industriji itd.

Vprašanje daljnega vzhoda je torej v prvi vrsti tekmovalna borba dvigajočega se japonskega kapitalizma z ameriškim kapitalizmom na eni strani in borba kapitalizma Velike Britanije s kapitalizmom vseh drugih držav na drugi strani. Iz tega sledi nenaravna zveza med Japonsko in Anglijo, ki dviga toliko prahu v ameriškem kapitalističnem časopisju in toliko intri-

granj v vseh treh deželah in v kolonijah Velike Britanije, kot v Avstraliji, Kanadi in Novi Zelandiji.

Namen konference je "harmonizirati interese Japonske in Zedinjenih držav" na daljnem vzhodu. Tega harmoniziranja v kapitalističnem svetu nikdar ne bo, ker je nemogoče. Naravni trg za ameriški kapitalizem je Azija. Japonska ga skuša z vsemi silami, ki jih ima, izpodrinuti iz azijskega trga, in to bo privedlo do vojne. O tem so prepričani v Tokiju, v Parizu, Londonu, Washingtonu in Moskvi. Vprašanje je le, koliko časa se bo mogla odpraviti možnost oboroženega konflikta. Iz zadnje vojne vemo, da kadar je atmosfera napeta, je treba le iskre, da se vžge. To največkrat odvisi od primernega slučaja. Za podnetitev zadnjega vojnega požara je zadostoval umor avstro-ogrškega prestolonaslednika Franc Ferdinanda. Noben tak umor ne bi povzročil vojne v tako velikem obsegu kakor je bila zadnja, ako ne bi bili zadaj mnogo globlji vzroki, katerim služi kak umor ali kaj podobnega le za opravičenje vojne napovedi.

Japonska, s svojimi šestdesetimi milijoni prebivalcev, je postala v teku zadnjih let svojega kapitalističnega razvoja eksportna država. Anglija, ki ima skoro petdeset milijonov prebivalcev, je popolnoma odvisna od izvoza svojih produktov na inozemske trge. Niti Japonska, niti Anglija, ne moreta preživljati svojega prebivalstva z lastnimi sredstvi. Prosperiteta obeh držav odvisi od svetovnih trgov. Ako se jim jih odvzame, sta izročeni propadanju. Današnja Nemčija se z vsemi silami trudi pridobiti nazaj vsaj nekaj svetovnih trgov, kajti kot industrialni državi s skoro šestdesetimi milijoni prebivalci ji ne preostaja drugega kakor vreči se na konkurenčno polje za pridobivanje svetovnih trgov. Toda Nemčijo so oskubili njene armade in mornarice, zato ne pride v tej tekmi več toliko v poštev. Tudi ameriška industrija se nahaja v popolni odvisnosti od tujih trgov. Ameriška republika vodi ekspanzivno politiko v Aziji, pred nosom Japonske. Ameriški kapitalizem se utrjuje na Kitajskem, podjarmil si je nekatere pacifične otoke, na Kitajskem pa si je ustvaril močne propagandistične organizacije, spletkari v Koreji in v Sibiriji, toda republika, ki zahteva popolnoma prosto pot v Aziji, odreja Japoncem skoro vse pravice na ameriškem kontinentu.

Daljni vzhod.

Nihče ne more dvomiti, da so postale dežele na skrajnem vzhodu Azije zelo važne in da se pripravljata tam velik del bodoče zgodovine. Evropski in ameriški kapitalizem je "otvoril" Japonsko in Kitajsko, ker je potreboval novih trgov za svoje industrijske produkte, pa novih zakladov surovin za svoje fabrikacije. Kakor tolpa gladnih volkov se je vrgla zlata internacionala na dežele, ki so se bile stoletja zapirale pred vsem ostalim svetom; ali ko je spoznala, da ni v vsakem slučaju dobro pokazati mačje kremplje, jih je skrila v mehki taci, pa je poklicala na pomoč vse, kar ji služi, predvsem črno internacionalo, ki je širila katoliško, luteransko, presbiterijansko in vsakovrstno krščanstvo, navidezno vse zaradi nebes, vse za izveličanje kitajskih in japonskih duš. Za mislonarjem pa je prihajal trgovec in za njim vojak, in pod odejo krščanstva je kapitalizem, če je bilo treba tudi s pomočjo meča, grabil svoje profite.

Zgodilo pa se je, kar se je moralo zgoditi kot naravna posledica odprtih meja: na daljni vzhod ni prišel le kapitalizem, ampak tudi kapitalistični duh. Vladajoči v Aziji so se učili od vladajočih v Evropi in A-

meriki. Japonski in kitajski bogataši so opazovali kapitaliste "zaprane kulture", pa so se sami začeli posluževati njih metod. Vzhod prehaja iz fevdalizma bolj in bolj v kapitalizem, ali — drami se domači kapitalizem, ki je postal posebno na Japonskem že mogočna sila. Kjer so nekdanje zapadni kapitalisti mislili, da najdejo samo snov za izkoriščanje, nahajajo sedaj — konkurente.

Nova forma izkoriščanja na daljnem vzhodu je predramila tudi izkoriščane. Socialistična ideja ima dandanes na azijskem vzhodu veliko močnejše korenine, kakor se navadno misli, tako, da računajo izobraženci posebno na Kitajskem s socializmom kot z najmočnejšim faktorjem v bodočnosti.

"Japonska nevarnost."

Ali je Japonska kapitalistična država?

Ako se vzamejo njene razmere točno take, kakršne so, se pravzaprav ne bi mogla imenovati kapitalistična. Razvojna hitrost je sicer v kapitalistični družbi mnogo hitrejša, nego je bila v prejšnjih družabnih formah. To kaže kapitalizem v Ameriki, kjer se je pojavil dokaj pozneje kakor v stari Evropi, pa ga je dohitel in deloma celo prehitel. Ali odkar je Japonska odprla svoja prejšnja sedmerimi ključki zaklenjena vrata in dovolila Evropi in Ameriki trgovino pa se sama šla učiti v Evropo in Ameriko, je vendar minil prekratek čas, da bi se bila mogla že v vsem tako preobraziti kakor stari svet.

Japonska posnema in oponaša kapitalizem. S tem zakriva, da se šele življuje vanj. Kapitalizmu ne zadoštuje, da imajo posamezni ljudje ogromna imetja. Takih bogatinov je bilo na Japonskem dovolj, ko je bila dežela še vseskozi fevdalna in ni smela tujčeva noga stopiti na njena tla, kakor je bilo Japoncu prepovedano oditi v tujino. Tisočletna aristokracija je imela v posestvih in v denarju ogromna bogastva, medtem ko je masa naroda živela v revščini, deloma tudi v popolni bedi. Agrarni kapitalizem je bil na Japonskem že davno doma.

Ali moderni kapitalizem zahteva moderna sredstva za pomnoževanje bogastva. Sposoben mora biti za konkurenco s tujim kapitalizmom; postaviti se mora v tem oziru na mednarodno podlago.

Industrija, vir bogastva in moči v kapitalistični dobi, je pa na Japonskem še slaba in se niti oddaleč ne more meriti n. pr. z ameriško industrijo. Še iz starejših časov so tuptam rudniki; obratovanje v njih se je moderniziralo. Po nekaterih večjih mestih so tovarne; ali te se ne morejo posejati kakor riž. Razun denarja in trga je treba za take reči tudi znanja, strokovnjakov za ureditev in vodstvo — vse to se ne iztepta iz tal.

Japonci so se trdovratno trudili, da bi storili vse, kar se more storiti z voljo in s tistimi sredstvi, kar jih je bilo na razpolago. Po vseh evropskih in ameriških šolah je bilo dovolj mikadovih sinov. Ali ker tudi razumevanje družabnih zakonov ne pade iz nebes, so hoteli mogotci Japonsko najprej v zunanjih oblikah preurediti po evropskih vzorih. Učili so se državnih oblik, militarizma, diplomacije, etikete, sploh vse skorje, preden so prišli do jedra. Sedaj že vedo, kaj se skriva pod lupino; vladajoči krogi se energično trudijo, da bi si Japonska z industrijsko trgovino zagotovila nadvlado na daljnem vzhodu in protežira domačo industrijo na vse načine. Toda konkurenčne sposobnosti ji ne more dati tako kakor se dovoli kakšen privilegij.

Zato hočejo gospodovati razredi z umetnimi sredstvi doseči, kar ne gre potom naravnega razvoja. Tako dela kapitalizem pogostoma. Če se v kakšni državi industrija šele razvija, vpelje kapitalistična vlada visoke carine, da ne more biti tuje blago cenejše od domačega, kar bi lahko bilo, če ne bi bilo treba na meji plačevati pristojbine za uvoz. Tako se je že marsikatera slabotna industrija izpitala. Tudi premije, državne podpore itd. spadajo v to poglavje.

Pohlep po kitajskih bogastvih.

Ali to se more delati le doma. Japonska pa hoče več. Trgovino v vzhodni Aziji in po Tihem oceanu bi rada dobila v svoje roke. Predvsem gleda na Kitajsko, na to ogromno deželo z velikanskimi prirodnimi zakladi in s štiristo milijonov prebivalcev, iz katere se lahko iztlačijo fantastični profiti.

Na Kitajsko gledajo vse kapitalistične države. Trgovina z zamorci, ki jemljejo pobarvane steklene kroglice in vsakovrsten pofel za slonovo kost, je že nekaj; ali treba je misliti tudi na bodočnost. In velikih proizvodov industrije ni mogoče prodajati divjakom. In kitajskih rudnikov ni mogoče izkoriščati v Afriki; za to je treba iti na Kitajsko. Ves kapitalizem se peha na Kitajsko. Evropski in ameriški kapital gradi železnice, regulira reke, izkorišča rudnike, postavlja tovarne, prodaja puške, kanone, bombe in barke. In seveda nosi kulturo v deželo. —

Po vseh kapitalističnih deželah je bila in je večinoma še danes razširjena legenda, da na Kitajskem ni kulture. Vsi narodi, ki ne živijo vseskozi po evropskih vzorih, so "nekulturni." V resnici ni na Kitajskem prav nič manj kulture kakor na Francoskem, Angleškem ali v Ameriki; in če se sodi z etičnega stališča, je v marsikaterem oziru simpatičnejša od evropske in ameriške. Kitajska filozofija in literatura je za ves azijski vzhod klasična kakor za nas grška in rimska; tudi Japonci, ki hoče veljati za izobraženega, jo mora poznati.

Ali Kitajska je zaostala za deželami zapadne civilizacije v tehniškem razvoju. Tega je bil kriv njen do skrajnosti izvedeni nacionalizem, ki je imel svoj simbol v kitajskem zidu. Kar se je godilo onstran ogromne stene, tega ni bilo za Kitajsko. Zunaj se je svet lahko sukal, kakor se je hotel; za zidom je moralo iti vse po kitajsko. Tako se je zunaj razvila nova tehnika, velikanska industrija, svetovna trgovina, nezasiščana prometna sredstva. Kitajci pa so živeli po svojih starih šegah, prepričani, da sami sebi popolnoma zadostujejo.

To je šlo, dokler ni potrkal zapadni kapitalizem s svojo železno pestjo na kitajska vrata. Prejalislej, od te ali od one strani si jih je moral odpreti. Kajti razširjanje brez konca in kraja je potreba kapitalizma. Služiti mu morajo raznovrstna sredstva. Misjonarji so hodili kot njegovi pionirji v deželo. Poleg njih pa ima kapitalizem tudi trgovske agente, pa diplomate, in vrhu vsega še vojake. In vsi so mu krčili pot v obljubljeno deželo.

Japonska pa je to gledala z ljubosumnimi očmi. Iz vseh daljav prihajajo profitarji in roparji; Japonci, ki so najbližji, naj pa mirno gledajo, da jim drugi pograbijo najmastnejše grižljaje izpred nosa? Videli so, da so to nove sile, proti katerim nič ne opravijo s svojimi starimi močmi; pa so se šli učiti — zapadne kulture, kulture modernega rop, kapitalistične diplomacije in kapitalističnega militarizma.

Bili so dobri učenci. Občudovali so Evropo in A-

meriko, njiju civilizacijo, industrijo, učenost, njiju naprave. Kar se jim je ždelo koristno, so vpeljali v svoj dom. Evropizirali so državo; ustanovili so parlament, razglasili konstitucijo — saj so na zapadu spoznali, kako se napravi, da ostanejo take reči na papirju. Predvsem pa so posnemali zapadni militarizem in marinizem.

Evropski učitelji so bili ponosni na svoje učence. Danes trepečejo pred njimi. Ko se je Japonska dovolj navzela moderne kulture, jo je hotela vsiliti Kitajski. V Tokiju so dobro vedeli, da preže kapitalistične države na ogromno nebeško državo srede kakor psi na medveda. Zato so se hoteli podvzati, da ne pridejo kakor čížek pred Boga, ko je imel že vse barve razdeljene. Na vojni s Kitajsko so premagali Goliata. Ali evropsko ameriški tekmeči so za trenotek pozabili na svoje ljubosumnosti, pa so pograbili zmagovalca za roko tisti hip, ko je hotel spraviti svoj plen na varno. Japonsko zmago pa so porabili, da so si sami "najeli" vsak po kos kitajske zemlje.

Japonska uljudnost zahteva, da se človek smehlja, kadar mu je najhujše pri srcu. Smehljali so se, ko so se jim naselili Rusi, Angleži, Nemci pred nosom. Ali mislili so si: "Kar ni danes, bo jutri ali pojutrnjem." In pripravljali so se.

Tudi nemški kajzer je nekoč s teatralnimi gestami govoril o "rumeni nevarnosti." Njegova fantazija je videla Evropo kakor ob času Hunov in Avarov poplavljen od azijskih barbarov in vlogo Atile in Džingis kana je imel sedaj mikado. Če ima strah velike oči, je bil Viljemov strah že več kakor strah. Iz Tokija v Berlin in Pariz je daleč. Ali v Port Artur, v Cingtav in v Peking je bliže.

Kakor mačka na mišjo luknjo je Japonska pazila na politično situacijo. To paznost je morala Rusija poplačati s Port Arturjem. Japonska je dobila trdnjo tla v Mandžuriji in komaj da je svet videl, kako se je to zgodilo, je pogoltnila Korejo. Vojna v Evropi pa ji je prišla prav, kakor da je bila naročena.

Kaj so bili Japonski mar angleški interesi? Njena zveza z Anglijo ji je le dala krasno priliko, da je izruvala Nemčiji Kjavčav iz rok in stopila na Kitajsko tla. Še ugodnejše pa je bilo zanjo to, da so bile evropske države tako zapletene v svoj pretep, da ji niso mogle v Aziji stopiti na kurja očesa.

Japonska ne zahteva od Kitajske "nič drugega" kakor nekoliko političnega in militarističnega vpliva ter raznovrstne gospodarske privilegije. Konkurenco močnejših kapitalističnih držav hoče paralizirati s tem, da ji zagotovi Kitajska prednost pri kupcijah in podjetjih.

Prizadeta je kitajska država in njena vlada. Predsednik kitajske republike naj bi postal po tokijskih načrtih faktično japonskemu cesarju podrejen guverner; pekinški parlament bi imel približno toliko moči kolikor kakšen provincionalen parlament.

Ali pri tem je prizadet tudi zapadni kapitalizem. Če ima Japonska pri vsaki železniški zgradbi, v vsakem rudniku, v oboroževalni industriji prednost — kaj ostane tedaj še evropskemu in ameriškemu profitarstvu?

To je "japonska nevarnost."

Japonska je napravila vprašanje akutno, ko so Evropi z njenimi lastnimi zadevami zvezane roke. Od tod sedanje posezanje vlade Zedinjenih držav v situacijo.

V tem je snov bodočih sporov in nevarnost novih krvavih, morda še strašnejših zapletljajev od zadnjega

v Evropi. Ta nevarnost bi le tedaj izginila, če bi se Japonska kar svoje volje zadovoljila z vlogo male nevarne države, kar je popolnoma izključeno, ali pa če bi se socializem na Japonskem in Kitajskem tako okrepil, da bi mogel izbiti svojemu militarizmu meč iz rok. Pogoj za to pa je, da se razvije in okrepi socializem v Evropi in Ameriki.

Washingtonska konferenca nikakor ne bo mogla odpraviti vzrokov, ki povzročajo nesoglasja med japonskim ter ameriškim in evropskim kapitalizmom. Ker se tega zaveda, že pripravlja "javno mnenje," naj od nje ne pričakuje preveč. In kakor navadno, se bo tudi na tej konferenci zborovalo za zaprtimi vrati; par "javnih" sej je bilo le raditega, da se ljudstvu nasuje nekaj peska v oči. Drugače pa se vrši ta zbor tajne diplomacije natančno tako, kakor se je vršila mirovna konferenca v Versaillesu.

(Konec prihodnjič.)

Delo za socializem.

Delo za socializem je tako raznovrstno, da ga ni menda človeka, ki bi ne imel zmožnost za kakšen oddelek pri tem delu. Pogoj je seveda dobra volja. Kdor hoče, ta najde gotovo delo v tem ali drugem oddelku. Kdor noče, ga seveda ne dobi, ker ga ne mara.

In baš delo je pogoj za zmago. Z delom se doseže vse, brez dela nič ne. Čim več delavcev je na delu za socialistično misel, tem hitreje se pomikamo proti svojemu cilju.

Rekli smo, da je delo raznovrstno. Poglejmo si malo posamezne oddelke in nadi, da staknemo kakšen primeren del za tiste sodruge, ki sicer čutijo socialistično, a se ne smatrajo zmožne, da bi tudi dejansko pokazali svoja čutila z delom.

Prvo in najpomembnejše delo je gotovo krajevna agitacija. Socialistično misel v naših naselbinah zastopa le po par oseb. Ponekod so sicer že cele naselbine naše, kar se mora pač pripisovati delavnosti naših sodrugov. Agitacija za socializem je najraznovrstnejša. Prva dolžnost vsakega sodruga je zastopništvo. Če živiš v kraju, kjer je veliko naših ljudi, a le malo ali nič sodrugov, piši upravništvu Proletarca po knjižnici za naročnino. Vzemi si par ur na teden časa in pojdi od človeka do človeka. Nekateri se bodo naročili, drugi ne; nekateri te bodo celo zasramovali in podili. Ampak to naj te ne plaši. Vsaka stvar ima svoje prijatelje in nasprotnike. Mogoče najdeš prvič le enega naročnika, dasi si obiskal do petdeset ljudi. Napravil si že nekaj z enim samim. Dobival bo socialistični list, čital ga bo in če je še tak načelen nasprotnik socializma, bo gotovo našel tuptam nekaj, kar bo odobral tudi on. Če so ti ljudje enkrat odrekli naročnino pojdi k njim drugič, tretjič.

Ko dobiš novega človeka, sestajaj se po možnosti z njim in razpravlaj o člankih, ki so bili v listu. Novincu bo marsikatera stvar tuja, nerazumljiva. Ko mu jo raztolmačiš, jo bo razumel. Porabi prilike, pri katerih prideš v dotiko z večjim številom ljudi. Napelji govor na današnje razmere, pokaži jim bogatine, ki so nakradli na stotine milijonov od ljudstva. Pokaži jim, kako izrabljajo tebe in druge delavce razne tovarne in druga kapitalistična podjetja. Tisti, ki res dela, prejema za to par odstotkov. Tisti, ki lenuharijo, prejema od tvojih žuljev 95 ali še več odstotkov.

Ne reci ljudem: jaz sem socialist, ker s tem jim prav nič ne dopoveš. Nevedni ljudje sovražijo sociali-

zem, zato ker ga ne poznajo in pa zato, ker jim je črna garda naročila tako. Ti kaži vedno na krivice današnje družbe. S tem dokažeš, da začno ljudje misliti. S tem si postaviš podlago, na kateri boš potem zidal. Obudi v človeku misel — vse drugo pride. Mi moramo siliti človeka, da misli. Razne vere in njihovi zastopniki pa prepovedujejo ljudem misliti.

Ko pridobiš nekaj ljudi, poskušaj ustanoviti socialistični klub. Tam se shajajte in si delite delo. Razpravljajte o raznih vprašanjih in urite ljudi-sodruge, da se bodo razširili njihovi pojmi o socializmu. Če imate v klubu osem članov, zavzemite se za agitacijo. V teku enega meseca ali dveh pridobi lahko teh osem članov še vsak po enega. Tako raste trdnjava.

Več ljudi zmore več kakor eden. Žrtvujte vsak nekaj, pa si naročite socialistične brošure, knjige in časopise. Socialistična literatura je velika in lepa. Tako napravite majhno knjižnico. Sodruzi bodo zahvalili tja in čitali. Razširilo se jim bo obzorje in naši bodo v socializmu marsikatero svetlo točko, za katero niso vedeli prej. S čitanjem se podučujejo o najnovejših dogodkih in o razvoju na polju socializma. Tako bodo živeli s časom — vedeli za naš napredek in znali za gibanje nasprotnikov.

Ljudje imajo različne zmožnosti. V svoji sredi si vzgajate lahko dobrega poročevalca. Ta naj popisuje gibanje in ga sporoča listu. To je potrebno za razvoj. Če pišete, vedo tudi drugi sodruzi za vaše delovanje. To jim bo v spodbudo, — če so delavni, bodo skušali svojo delavnost še pomnožiti, če so nedelavni, jih bo vaše delovanje dramilo; očitali si bodo, da nič ne delajo, da so mrtvi. Ti očitki jim bodo spoznanje, to je pa prvi korak k delavnosti. Ne smete pozabiti, da imamo dosti sodrugov, ki spe spanje pravičnega. In dokler jim kdo ne pove, da spe, niti ne vedo, da res spe.

Prepotrebna za razvoj je živa beseda. Med nekaj sodruzi je gotovo kdo, ki je zmožen bolje izraziti svoje misli v govoru kot drugi. Učite se v klubu samostojno razpravljati. Eden naj pove svoje misli, drugi naj mu nasprotuje. Prvi naj skuša dokazati, da je res tako, kakor je govoril, drugi naj ga skuša pobiti. Če bosta na konec prišla oba v zadrego ali pa eden izmed obeh, naj poskusijo rešiti vprašanje ostali. Ker so nekatera vprašanja resnično težka, se obrnite s takim vprašanjem na list, ki Vam bo drage volje pojasnil vse.

S takimi govori izobrazujete sebe in druge. Pripravljajte se na spopad s sovražniki. Za to je potrebno, da ste dobro oboroženi. Jasno tolmačenje, hitro mišljenje in izrazovit, prepričevalen odgovor je najboljšo orožje.

Ne misli, da je to tako težko, kakor si morda predstavljaš, ko prečitaš članek. Naravno — samo se ne napravi. Nekdo mora začeti — potem pa že pojde. Ne pričakuj, da se da izvršiti vse v par tednih ali mesecih. Dosti je, da zabeležiš vsak mesec nekaj, četudi majhnega napredka. Dokler kakšna stvar raste, dokazuje, da ima pogoje za življenje. Kadar preneha, je znamenje, da je doživela in da se bliža svojemu poginu.

Sodruzi, ne mislite, da vam pišemo to zato, da prečitate, potem pa pravite: Lepe misli, da tako bi moralo biti. Takih vzdihov je že zdaj preveč. Enkrat se mora začeti z delom, če hočemo, da res kaj dosežemo. Enkrat mora biti konec tistih žrtev, katere donajajo posamezniki, ker socializem ne pozna žrtev. In če so kljub temu, je to dovolj slabo izpričevalo za tiste sodruge, kateri bi lahko kaj storili, a niso še nič.

Torej: Na delo za socializem.

Po volitvah.

V New Yorku, Clevelandu, Toledu, Buffalu, Daytonu in mnogih drugih mestih so se vršile dne 7. novembra municipalne volitve. Republikanska stranka je iz njih spoznala, da so se volilci v splošnem ravno tako hitro obrnili od nje, kakor so se od demokratov novembra zadnje leto. V mnogih krajih je republikanska stranka doživela popolni poraz, kar je pripisati razočaranju med ljudstvom, ker ni prosperitete, kakor so jo republikanci obljubovali v kampanji pri predsedniških volitvah v novembru 1920.

Socialisti so se v skoro vseh mestih več ali manj udeležili volilnega boja. Najaktivnejši so bili v New Yorku, kjer so socialistični kandidati dobili približno sto tisoč glasov. Izvoljen pa je bil za župana demokrat Hylan z ogromno večino glasov. V nekaterih distriktih, kjer so socialisti močni, so se kapitalistične stranke združile proti socialističnim kandidatom in posrečilo se jim jih je poraziti z neznatno večino. Že to, da se morajo kapitalistične stranke združiti, kadar jim preti nevarnost od strani socialistov, je jasen dokaz, da socialistična stranka kljub kaosu v delavskem gibanju ni oslabiljena in da napreduje. Zadnje volitve so pokazale, da je socialistična stranka v splošnem napredovala. V raznih newyorških okrajih je dobila drugo največje število glasov, to je več, kot pa kandidati republikanske stranke. V nekaterih mestih je postala socialistična stranka pri zadnjih volitvah druga največja stranka. Volilni rezultati so navdušili sodruga, da bodo šli še na odločnejše delo za organiziranje delavstva v socialistično stranko. Kakor vselej, se je tudi to pot pokazalo, da je največja ovira za stranko, ako nima jake, dobro organizirane postojanke; zato bo vse bodoče delo posvečeno jačanju socialističnih organizacij in pa vzgajanju delavstva.

V Toledo, O., so bili izvoljeni trije socialistični koncilmani. Socialistični kandidat za župana, sodrug Solon T. Klotz, je dobil 21,000 glasov. Republikanski kandidat jih je dobil 26,000 in demokratski pa 16,000. Socialisti so v Toledu torej druga najmočnejša stranka.

V Terre Haute, Ind., kjer je socialistična organizacija zelo šibka, so dobili socialistični kandidati 1,900 glasov, ali 100% več kot pri zadnjih volitvah. V Jasonville, ki je v bližini Terre Haute, je bil izvoljen socialistični kandidat za župana in nekaj občinskih odborikov.

V Buffalo, N. Y. so dobili socialisti 7,000 glasov. Tu so od zadnjih volitev nazadovali, kar je pripisati različnim vzrokom.

Socialisti v Lackawani, N. Y. so izgubili župansko mesto, ki so ga zavzeli demokratje.

James Oneal, urednik socialističnega dnevnika "The New York Call", kandidat za predsednika newyorškega mestnega sveta je dobil nad 95,000 glasov. Socialistični kandidat za župana v New Yorku je bil sodnik Parcken, ki je dobil do 90,000 glasov, kakor posnemamo iz newyorških listov. V devetih volilnih okrajih je dobil več glasov kakor pa republikanski kandidat za župana. Socialisti so pri zadnjih volitvah izgubili svoje sedeže, ki so jih imeli v newyorškem mestnem svetu in v legislaturi. Boj proti socialistični stranki v New Yorku je bil silnejši kakor v katerikoli drugi državi Unije. Izključevalo se je socialistične poslance, kradlo socialistične glasove, sodruga se je na podlagi raznih sedicijskih zakonov vlačilo na sodišča, socialis-

tičnemu tisku so delali reakcionarji s svojim generalnim poštarjem v famoznem Wilsonovem kabinetu vse mogoče ovire, in vendar — socialistična stranka v New Yorku živi in kot organizacija napreduje kljub notranjim in zunanjim sovražnikom.

V Clevelandu je dobil socialistični kandidat za koncilmana v 23. okraju Slovenec sodrug Jauch 487 glasov. Izvoljen je bil njegov nasprotnik Damm s 2296 glasovi. Slovenci so v tem okraju močan element, toda nezaveden in so vedno le orodje v rokah meščanskih političarjev najnižjega kova. Koder žive v takih kompaktnih masah Čehi ali Nemci, izvolijo vsaj svoje ljudi, ki se kolikor toliko brigajo za potrebe svojih volilcev. Politična nezrelost slovenskega Clevelanda je še zelo velika in klub štev. 27 ima pred seboj še ogromno delo. Za župana v Clevelandu je izvoljen Fred Kohler, proti kateremu je vodila veliko kmapanjo protestantovska duhovščina, češ, da bo napravil iz Clevelanda "odprto mesto," kar pomeni, da ne bo izvajal prohibicionističnih zakonov tako, kot žele gospodje reformatorji.

Dasiravno ima socialistična stranka beležiti v splošnem napredek pri številu oddanih glasov, je treba vendar priznati, da bi bil ta napredek veliko večji, ako ne bi bile socialistične organizacije v raznih mestih tako oslabiljene. V Clevelandu n. pr. kjer je bila socialistična stranka nekoč jaka sila, ni bilo pri zadnjih volitvah nobene večje socialistične kampanje in stranka ni imela niti svojega županskega kandidata. Gibanje v Clevelandu se je razbilo po znani majski demonstraciji in po progonih, ki so ji sledili. Nestrpnost prenapetežev je pomaknila v tem velikem mestu socialistično gibanje za več let nazaj in treba bo naporega, večletnega dela, da se clevelandsko delavstvo zopet organizira za socialistično stranko. Klub št. 27, J. S. Z. in par drugih socialističnih organizacij so napravile svojo dolžnost. Kakor nam poročajo iz strankinega urada, se bo v Clevelandu ustanovil v kratkem še en socialistični lokal, kar je vsekakor potrebno.

Eno je gotovo: Socialistična stranka živi. Njena taktika je za ameriške razmere prava, kar potrjujejo s svojimi novjšimi zaključki tudi ameriški komunisti, ki se nagibajo zopet na stran razumnega dela. Če se streznijo popolnoma, je upati, da se povrnejo nazaj v stranko, iz katere so se ločili s takim vriščem in z obljubami, da bodo zrevolucionizirali ameriško delavsko gibanje, kar seveda niso storili, pač pa so zanesli vanj nepotreben boj in razdor, ki le škoduje delavstvu.

Naše gibanje bo močno, ako bomo imeli močne organizacije in razširjeno časopisje. Na simpatičarje in na simpatično časopisje se ne moremo zanašati. Sodrug, ne pozabite ponavljati te resnice nikjer, kadar ste pri agitatoričnem delu. Z močno organizacijo in z razširjenim socialističnim časopisjem bomo osvajali kapitalistične trdnjave.

Sovjetska Rusija je v pregovorih z raznimi državami, da se pride do trgovskih dogovorov. Kakor poročajo, je bila pred kratkim sklenjena trgovska pogodba med sovjetsko Rusijo in Švedsko. Nova ekonomska politika daje Rusiji mnogo več možnosti za sklepanje trgovskih pogodb, kakor pa prejšnja taktika. Uvoz se je zelo pomnožil, izvoz pa je še neznaten. V teku par let si bo Rusija gospodarsko toliko opomogla, da bo pričelo prihajati v njeno bogato deželo blagostanje, ki ga rusko ljudstvo po tolikem trpljenju vsekakor zasluži.

Razoborožitvena konferenca v Washingtonu.

Dne 12. novembra je pričela v ameriškem glavnem mestu konferenca za omejitev oboroževanja. Na nji so zastopane le takozvane zavezniške velesile, zmagovalke v zadnji svetovni vojni. Glavne vloge na tej konferenci igrajo Zedinjene države, Velika Britanija in Japonska. Gre se za daljni vzhod, na katerem so te tri države najbolj interesirane. Francija in Italija so bolj "gledalke" kot pa sodelujoče sile. Na konferenco so prišli tudi zastopniki Kitajske, Belgije in od par drugih manjših držav. Rusija in Nemčija nista bili povabljeni, kar je največja napaka imperialistične diplomacije, ki je zbrana sedaj v Washingtonu.

Konferenco je otvoril predsednik Harding z daljšim govorom, v katerem ponavlja znane fraze, da Amerika nima nobenih sebičnih namenov in da želi ustvariti z vsemi državami odnose, ki bi onemogočili vsako vojno ali pripravljanje na vojno.

Sledil mu je državni tajnik Hughes, ki je bil izvoljen za predsednika konference. Hughes je prinesel konferenci nekoliko iznenadenja s tem, da je kršil pravilo tajne diplomacije, ker je brez vsakih ceremonij takoj predložil načrt za omejitev oboroževanja na morju. Zdi se, da bo Amerika skušala na tej konferenci pridobiti ugled ameriški diplomaciji s tem, da bo delovala kolikor mogoče odprto in bo šla, kakor je že med vojno in pozneje v Parizu skušal Wilson, "čez glave diplomatov" z apeli direktno na ljudstvo, da pridobi za svojo politiko javno mnenje.

Sledeče je v splošnem ameriški načrt za omejitev oboroževanja na morju, kajti za omejitev oboroževanja na suhem ni bil predložen še nikakšen načrt in menda tudi ne bo: —

Združene države, Velika Britanija in Japonska se sporazumijo na desetletni praznik v gradnji bojnih. V tem času se ne grade bojne ladje.

Nedograjene težke oklopnjače gredo takoj med staro šaro, ravno tako tudi določene stare ladje.

Ves graditveni program, ki je aktualen ali projektilan, se opusti takoj.

Vojna sila treh narodov se obdrži na enaki stopinji moči Združenih držav in Velike Britanije, japonska mornarica pa tvori tri petine tonaže ene ali druge sile.

Težke oklopnjače tvorijo enoto pri merjenju mornariške sile, kateri se proporcionalno dovolijo pomožni križarji.

Velikost težkih oklopnjač se omeji na 35.000 ton, med tem ko zdaj največje oklopnjače odrinejo po 46.000 ton vode. Tonaže teh ladij se omeji za vsako silo, to je Združene države in Veliko Britanijo na 500.000 ton, za Japonsko pa na 300.000 ton.

Pomožni križarji in razruševalci, katerih podladije je že postavljeno, se dgrade. Toda maksimala znaša za Združene države in Veliko Britanijo po 450.000 ton, za Japonsko po 300.000 ton.

Ravno take določbe veljajo za potapljače. Maksimala za Združene države in Veliko Britanijo je po 90.000, za Japonsko pa 54.000 ton.

Tonaža prevažalnih letal znaša za prvi dve sili po 80.000 ton, za Japonsko pa 48.000 ton.

Nadomeste se lahko samo oklopnjače, ki so stare po dvajset let, po sedemnajst let stari križarji in po dvanajst let stari razruševalci in potapljače.

Mornariška letala niso omejena, ker se lahko trgovska letala spremene v bojna letala.

Spremenitev trgovskih ladij v bojne se izvrši po pogodbi.

Ladije za boj se ne smejo graditi in prodajati drugim narodom.

Po tem načrtu bi imela Amerika uničiti največ bojnih ladij in s tem hoče napraviti utis, da ji je v resnici ležeče na tem, da se doseže sporazum.

Amerika je danes zvezda vodnica mednarodnemu kapitalizmu. Ves kapitalistični svet gleda na Ameriko. Ameriški finančniki obdržujejo trajna posvetovanja, kako rešiti svet za kapitalizem. Pošteno se trudijo obnoviti zrahljano finančno stanje evropskih držav, dasi ravno si niso edini glede taktike, poleg tega pa imajo tudi tu številne nasprotnike, kajti tudi kapitalizem ni vseskozi edin, posebno še ne, kadar se interesi posameznih kapitalistov križajo. Eno glavnih zdravil za podaljšanje življenja kapitalizmu je omejitev oboroževanja. Militarizem in marinizem žreta milijarde, ki jih izčrpene države izskravajo iz ljudstva. Pri tem pa mora trpeti tudi industrija, ekonomsko življenje sploh. Načrt vlade Zedinjenih držav je, da se nekaj teh milijard prihrani za omejitvijo gradnje bojnih ladij in se jih porabi za stabiliziranje ekonomskega življenja. Nadalje želi, da se med vodilnimi zavezniškimi silami napravi sporazum glede kolonialne politike v Aziji in drugod ter da se napravijo gotovi zaključki z ozirom na Kitajsko, ki je največje sporno vprašanje med Japonsko in Zedinjenimi državami. Vlada te republike trdi, da ne zahteva na Kitajskem drugega, kakor enake ugodnosti za vse države in odpravo vseh privilegijev, ki si jih je pridobila Japonska ali katera druga država na Kitajskem na škodo drugih držav. Nadalje se je treba pogovoriti tudi o Sibiriji, v katero se je vsesal japonski imperializem, da "obvaruje civilizacijo pred boljševisko nevarnostjo".

Čisto lahko je bilo predložiti načrt za omejitev gradnje bojnih ladij. Težja pa bo stvar, kadar bo delegacija razpravljala o Kitajski, o plenih, po katerih stegajo roke razne kapitalistične države.

O tej konferenci, ki je za kapitalistični svet brezdvomno velike važnosti, bomo poročali tudi v prihodnjih izdajah. Na drugem mestu je priobčen članek o daljnem vzhodu in "rumeni nevarnosti", ki daje nekoliko luči o spornih vprašanjih na washingtonski konferenci, ki jo je sklical ameriški VLADNI idealizem.

"Karl, некоč avstrijski cesar, je na svojem potu na madeirski otok, kjer bo varno zaprt — kar je dobra iznebitev — prosil za dovoljenje, naj mu puste obiskati katedralo v Galatzi, da bo molil. Dovolili so mu in on je molil. Ampak to ni pomagalo stotinam ubitih vsled njegovega zločinskega poizkusa dati njegove tope možgane na krmilo države, ki jo je uničila njegova dinastija.

"Neki humorist je dejal, da je šel Eugene Debs, ker je izrekel par, morda neumnih besedi, v ječo za več let. Bivši avstrijski cesar, kriv prelivanja krvi in mnogih ubojstev, je poslan na krasen otok z veličastnimi vrtovi in vinogradi, z dobrim podnebjem in lepo palačo. Madeirsko vino je izvrstno. Zelo velika razlika je, če si ti Debs, železniški delavec, ki skuša pomagati ljudstvu na način, ki ga vlada imenuje protizakonit, ali če si Habsburžan, povzročitelj izgube mnogih življenj vsled tvoje bedaste nečimurnosti". — Arthur Brisbane.

In zapele so sirene . . .

Bilo je meseca junija leta 1914, ko sem bil na agitacijskem potovanju za Jugoslovansko socialistično zvezo in Proletarca. Ko na majhni železniški postaji v Montani stopim iz vlaka, me obsuje kopa dečkov, ki so glasno kričeč ponujali na prodaj posebno izdajo lista. Izdajanje posebnih listov je v malih mestih redka stvar, in radoveden sem bil, kaj se je izvanrednega pripetilo. Bila je v resnici izvanredna novica. Vročekrvni srbski nacionalci so v glavnem mestu Bosne umorili avstrijskega prestolonaslednika Ferdinanda in njegovo morganatično poročno soprogo, vojvodinjo Hohenburg, rojena češka grofica Chotek. Vedel sem, da bo vsled tega nastal velik vrišč, razumel pa nisem, da je to signal za najbolj krvavo vojno v zgodovini človeškega rodu.

Takoj po sarajevskem dogodku so se sprijaznili v dunajskem Belvederu (Franc Ferdinandova stranka) in dunajskem Hofburgu (Franc Jožefova stranka). Vsa bivaša nasprotja med Habsburžani so bila pozabljena, in bili so složni v tem, da se mora Srbijo vsled tega umora spraviti na kolena. Sledila je konferenca nemških militaristov v Potsdamu, nakar je Avstrija odposlala znani ultimatum Srbiji, in kaj je potem sledilo, je vsakemu znano.

Nastala je vojna, katero niso pričeli, in katere tudi niso mogli preprečiti socialisti. Prav rad verjamem, da so nemški socialisti naredili nekaj kardinalnih napak, ne verjamem pa, da bi oni mogli preprečiti vojno. Imeli niso večine v parlamentu. V splošnem pa ni bil parlament, temveč cesar je bil tisti, ki je imel moč napovedati vojno. Tudi nemški državni kancelar ni bil odgovoren za svoje delo parlamentu, temveč edino Viljemu. Večina, tista večina, ki ni bila pred vojno in ni niti po vojni socialističnega mišljenja, naj se prime za nos in odprto pripozna, da je ona zakrivila, ker je na svetu sistem, ki ustvarja vojne in mizerijo po vojnah.

Vojna je bila tukaj, in delavci so dobili priliko, da pokažejo svoje izkušnje. Slabo, skrajno slabo so se obnesli. Večina delavcev vseh narodnosti je šla v boj, prepevajoč patrijotične in domoljubne pesmi. Delavci vsake narodnosti so reševali domovino za druge. Zameriti se tej večini v splošnem ne more. Oni ne mislijo nič, ker ne znajo misliti. Tem delavcem možgani ne funkcionirajo. Za nje mislijo drugi! Socialisti v tej deželi so bili ob pričetku vojne sicer močna stranka, ako računamo s socialističnega stališča; toda stranka, ki šteje nekaj nad stotisoč članov, ne more računati na noben resen odpor ob času vojne med narodom, ki šteje nad sto milijonov prebivalcev. Na vsakih tisoč prebivalcev je prišel po en organiziran socialist. Kako naj dotični eden vcepi v glavo svoje mišljenje ostalim devetsto in devetindevetdesetim? V splošnem se pa mora odkritosrčno pripoznati, da je pričela med socialisti takoj ob pričetku vojne sloga pokati. Pri nekaterih so odločevali narodni čuti (Russell in Spargo). Drugi so se vedli, kot da bi lahko preprečili vojno in igrali so vloge ptiča noja. Na skrivnem so zabavljali proti vojni in vsakemu pipcu če si ga imel v žepu, toda vojna je šla vzlic temu zabavljanju svojo pot naprej. Slovenski socialisti smo se sukali v centru teh vprašanj. Naravnost blazna misel bi bila, da moremo preprečiti vojno; zanikati, da vojne ni, bi bila pa druga velika neumnost. Vojna je divjala z vso furijo, in stali smo pred alternativo: Je li za delavstvo

boljše, da zmagajo centralne sile ali pa zavezniki? Odgovor je bil lahak za vse tiste, ki so poznali Nemčijo, Avstrijo, Turčijo in Bolgarijo. Še med vojno je Viljem pripovedoval, da bo morala Amerika plačati štirideset milijard dolarjev v zlatu vojne odškodnine. Ako bi bila Nemčija zmagovala, potem je sigurno, da bi bila omenjena grožnja tudi izvršena. Plačati bi moralo ljudstvo te dežele. Vsak posameznik bi bil prizadet, pa bodisi že državljani ali pa nedržavljan. V slučaju zmage centralnih zveznikov bi ne bilo danes ruske sovjetske republike. Kdo naj verjame, da bi Hohenzolerni in Habsburžani hoteli imeti Lenina in Trockija za sosedu. Različni Hindenburgi, Ludendorffi, McKenzeni in Falkenhajni bi bili že davno uničili vladu boljševikov. V Ameriki! Well, v Ameriki je natančno tista demokracija, kakršno si ljudstvo želi. Ne jezite se na nas. Imeli smo generalne volitve po vojni in ogromna večina delavcev se je jasno izrazila, kakšno demokracijo hočejo imeti. Prijatelji izven socialističnih vrst; zakaj se jezite nad kapitalisti? Oni niso krivi vaše mizerije in bede. Vi sami ste izvolili gospode kapitaliste, da vas vladajo.

Enajstega novembra 1918 sem stal na vogalu Državne in Madisonove ulice. Ako je v nebesih podobni vrišč, potem se zahvalim za nebesko veselje po smrti. Velikanska množica ljudi je valovala po cestah. Parne piščali nešteti tovarni so pele čudno melodijo, vmes pa so peli kravji zvonci, bobni, različne trobente in raglje. Bil je dan premirja med vojskujočimi se državami in veselje ljudstva je bilo nepopisno. Nisem se mešal med množico, dasiravno sem mnogo bolj želel zmago Ameriki kot pa Nemčiji. Naslonil sem se na zid nebotičnika in premišljeval, kdo bo sedaj končni zmagovalec: Delavci ali pa kapitalizem. V delavsko solidarnost nisem imel nobene vere. Videl sem, kako so brezbržni napram svoji politični organizaciji celo mnogi izmed listih, ki imajo vpogled in razumejo, da je svet postavljen na glavo. Kdo vendar naj potem računa na tisto ogromno večino, ki nima sploh nobene ga prepričanja? Kdo naj zameri tistim, ki ne znajo misliti? Bojevali so se za demokracijo; zmagali so, in čemu potem organizacija?

Tri leta je minulo po tem dogodku. Skozi okno gledam goste snežinke, ki v kolobarjih padajo na zemljo. Domislim se, koliko milijonov delavcev je brez dela in premišlujem, kakšna revščina in beračija je v domovih tistih, ki so že po osem in deset mesecev brez dela, po hiši se pa spreha po pol ducata ali pa še več lačnih otrok. Zakaj smo sploh doma? Lansko leto so nam vedno peli, da prepočasi delamo. Več produkcije in prišli bodo boljši časi, se je čulo od superintendenta do zadnjega priganjača. Delati smo pričeli hitreje, toda za nagrado so nas poslali domov. — Iz teh sanj me prebudi šumeč glas siren. Kaj vruga je to? Saj še ni dvanajsta ura. V splošnem pa sličnega piskanja tudi ni opoldan. Ah, da enajsti november! *Premirja dan!* Kdo ve, dali tudi danes v trgovskem delu mesta paradirajo? Videl sem jih včeraj, ko so paradirali od ene tovarne do druge. Bržkotne nimajo posebnega veselja za paradne marše!

Marsikdo bi mislil, da so se delavci v zadnjih treh letih kaj naučili. O, da, seveda so se naučili; namreč razdirati svoje politične in strokovne organizacije. Zelo pridni so pri tem delu, na veliko veselje tistih, katere potem preklinjajo. Prijadrali smo srečno tako daleč, da so delavske organizacije komplet disorganizirane in vse delavsko gibanje vrženo za par desetletij nazaj. Večina delavcev se pa ne zmeni za nobeno

stvar, temveč žive kot telički. Drugi se zopet jeze nad svojo lastno neumnostjo, medtem ko se tretji napijejo, da morajo prenočevati na policijskih postajah. Kdo naj razume ozdraviti bolezen, ki se danes razvija v delavskem gibanju?

Čudna in nerazumljiva je vsa ta nesloga v delavskih vrstah. Ozrl sem se proti vzhodu in premišljeval, je li sploh kdaj dosežemo tisto, o čemur smo sanjali v mladosti?

S — s.

Nameni socializma.

Da se po svetu ne cedi med in mleko, priznamo. In da si vsi želimo zboljšanja, ne tajimo.

No da! Saj se pehamo takorekoč od rojstva do smrti za košček kruha; če ga imamo, bi si ga radi zavarovali. Potem bi ga radi preskrbeli ženi, otrokom. Če je že kruh pri hiši, bi človek rad imel še kaj drugega, nekoliko ugodnosti, udobnosti, zabave. Za samo delo vendar ne moremo živeti; pravzaprav res ni življenje, delati po dnevi kakor konj, ponoči pa spati, da se more drugi dan zopet delati. Človek živi pravzaprav šele v tistih urah, ko je sam svoj gospodar in teh je res malo.

Aha! Zakaj, prijatelj, se torej jeziš nad socializmom?

Saj se ne — praviš! "Nekoliko smo vsi socialisti — dandanes."

Le tega nikar ne reci socialistu. Nasmeljal se ti bo tako, da te bo nazadnje res še sram. Ampak — že vem, kaj misliš povedati! Če govore socialisti samo nasploh o zboljšanju, jim pritruješ; čez drn in strn pa ne moreš za njimi. Kajti tista perkucija, tista revolucija—to je vse strašno, grozno!

Zdi se ti pa le zato strašno, ker nikoli nisi jasno premišljeval teh reči in ker sploh ne veš, kaj da pravzaprav hočejo socialisti. O revoluciji smo se že nekoliko pomenili! Treba je le še to povedati: Nikjer ni zapisano, da mora vsaka revolucija biti krvava. Ti slišiš besedo, pa te obhaja kurja polt. V duhu že vidiš divje tolpe, žganja pijane, od maščevanja razgrete, poskropljene z ljudsko krvjo, vihrajočo po mestu, žgoče in pobijajoče, ropajoče in podirajoče, zidajoče barikade. Fantazija ti slika krvave glave na visokih drogovich, razuzdane babnice, razlivajoče petrolej in vihteče baklje. In v duhu že kličeš policijo in vojaštvo na pomoč, pa če misliš še nekoliko dalje, ti stoji pred očmi že cela krvava slika divjega boja, od katerega imaš končno škodo na vsak način. Križ je, da poznaš od revolucije samo zunanjo, od njenih sovražnikov neštetočrat popačeno sliko, da misliš na njene boje — a ne na vse! — ne misliš pa na revolucijo samo: Na družabno izpremembo. Glavna, odločujoča revolucija se še ni izvršila: ampak v preteklosti je bilo že mnogo revolucij, ki niso bile krvave. Morda celo veš kaj o njih, ampak misliš nisi še nikoli, da so bile revolucije.

Ali se ti ne zdi, da je bilo krščanstvo samoposebi velikanška revolucija? Kaj pa odkritje Amerike, ki je izpremenilo življenje v dveh delih sveta? Tudi izhajba parne sile in njena poraba je bila revolucija; uničila je mnogo, prijatelj, in če hočeš sam nekoliko misliti, ni treba, da se razklada to. Pa še nazaj! Ogenj, ko se ga je človek naučil delati, je povzročil velikanško revolucijo, katere le ne poznamo dovolj. Vse življenje človeka in njegove družbe se je izpremenilo,

ko je postala iskra njegova last. Le poskusi pomisliti, kako bi bilo dandanes, če človeštvo ne bi imelo ognja!

Kadar govore socialisti o revoluciji, ne mislijo na ogenj in žveplo, na moritev in klanje, ampak na tisto izpremembo, ki nastane, ko izgine sedanji družabni red. Nihče ne pravi, da za to gotovo ne bo nobenih hudih bojov. Gospodarski in politični boji so neizogibni; novi socialni red bo njih posledica. Gotovo je pa to, da krvavi boji ne bodo nujno potrebni. Če bi imeli sedanji mogotci dovolj razuma, jih res ne bi bilo treba. Če pa bo tudi kaj takih bojov, jih bodo zakrivilli mogotci, ne pa socialisti, ki bi jim bilo najljubše, če bi se preobrat izvršil povsem mirno. Še brez pretepa in kreganja.

Toda za način boja ne gre. Ta ni kar v rokah socialistov. Kakor bo, bo. Gre pa cilj, ki ga hoče doseči socializem.

V svojih programih pravi socializem, da hoče prioriti delavnemu ljudstvu politično moč in sicer v ta namen, da si osvoji delavna sredstva.

Kakor se zdi filistejcem grozna revolucija, tako se jim zdi smešen ta cilj. Enkrat pravijo, da je to sploh nemogoče, drugič pa, da se mora za tem skrivati vendar še kaj drugega, česar pa noče povedati.

No, ta cilj ni prav nič smešen, kajti delavna sredstva so najmočnejši faktor družabnega reda. Od delavnih sredstev je odvisno delo, od tega užitki. Posest delavnih sredstev pa odločuje, kdo sme delati, koliko mora, odnosno sme kdo delati in kaj sme ali more uživati delavsko ljudstvo.

Videli smo, da sedanja posest ni od večnosti, pa tudi ne za večnost. Kapitalistična industrija se je porodila, ko ji je tehnika dala instrumente in se je potem razvila. Ž njo se je razvil sedanji kapitalistični razred. V srednji in stari vek se ne more obrniti razvoj, torej mora iti naprej. Kaj pa naj drugega pride na mesto kapitalistične lastnine, kakor skupna lastnina?

K temu cilju peha dvojna sila. Prva je zavedna volja delavskega ljudstva. Misleči proletariat ve, da je suženj, ker lastnik delavnega sredstva lahko ž njim razpolaga, kakor hoče. Ker ni misliti na to, da bi vsak posamezni delavec dobil vse stroje, tovarne itd., ki so potrebne za njegovo delo, si ne more misliti druge rešitve, kakor te, da preidejo delavna sredstva skupno v roke vseh, ki jih rabijo. Kolektivistično lastnino kot cilj bi mu torej moral diktirati že zdravi razum, četudi ne bi bilo prav nobene druge sile, kakor njegova volja in moč. Druga sila je pa v prirodnih zakonih, ki se javljajo v splošnem gospodarstvu tako, kakor v gibanju zvezd ali v rasti rastlin.

Nujnim gospodarskim zakonom sledeč, koncentriraj kapitalizem gospodarsko moč bolj in bolj v posameznih rokah. Ker je ta resnica silen dokaz za socializem, so si kapitalistični mogotci najeli "učenjake," ki naj bi dokazali, da ni take koncentracije. To je namreč tudi grozota kapitalizma — in ena izmed največjih! Ne samo, da s svojo denarno močjo gospoduje nad duševnim delom. Služiti mu morajo ne le roke, ampak tudi glave, če nočejo zanemariti — želodca. A tega strahu ne vidijo oni, ki jim je socializem polnočna pošast.

Najeti učenjaki torej trdijo, da se kapitalizem ne koncentrira. Pomagati jim mora uboga statistika, s katero delajo kakor svinja z mehom. Metoda, katere se poslužujejo, je čudovito enostavna, n. pr.:

V Žabjem Gradu je bilo lani 5 velikih davkoplačevalcev, 320 samostalnih obrtnikov in trgovcev. Letos

so samo štirje veliki davkoplačevalci, pa 335 samostalnih malih obrtnikov in kupčevalcev. Torej? Razvija se srednji stan, ne pa veliki kapitalizem.

Kdor ne misli rajši s svojo glavo, pa verjame in si prihrani trud. Seveda si prihrani tudi spoznanje. Enega velekapitalista torej ni več v Žabjem gradu.

— Kaj pa je ž njim? Sicer ne bi ta enojka dokazovala še ničesar, naj se je zgodilo ž njim karkoli. Če je umrl, je težko verjetno, da bi bilo prišlo njegovo bogastvo malim trgovcem v roke. Če je prišel na boben, so se najbrže polastili njegovega imetja bogataši kapitalisti. A če preiskujemo, izvemo, da se je le odselil, ker si je v Žabjem Gradu že toliko nagrabil, da poslej lahko špekulira v Cekinskem Mestu.

Ampak večje število malih trgovcev in podjetnikov! To je dokaz!

Počasi! Vprašajmo, koliko je med letošnjimi samostalnimi lanskimi! Mnogi, ki živijo v veri, da ima mala trgovina ali obrt najboljše jaslje, so poskusili srečo. Veliko pa jih je kmalo moralo obesiti to samostalnost na klin, da ni bilo treba obesiti svojega telesa tja. Drugi, ki se v tej samostalnosti vzdržijo, so navsezadnje le agentje velikih tvrdek, za katere prodajajo ali izdelujejo blago, ne da bi jih morale družbe za to delo posebej plačati.

Izkazi velikih korporacij potrjujejo resnico, da se tam zbira kapital in da tudi tam slabše polagoma odpadajo, posamezniki pa postanejo absolutni vladarji. Koliko je v Ameriki trustov, v katerih ima že eden večino deležev v svojih rokah, in kadar se mu poljubi, lahko zapodi vse druge k vragu!

Koncentracija kapitala je neovrženo dejstvo. Ustavlja jo, kolikor je v sedanji družbi mogoče, socialistično delo; strokovne organizacije, zadrage itd. A če bi tega ne bilo in bi se smel kapitalizem razvijati brez upora svojih sužnjev, bi moral priti dan, ko bi imelo maženkostno število biljonarjev ves gospodarski svet v svojih krempljih. Vse ljudstvo bi jim bilo gospodarsko zasužnjeno, a tudi politično, ker temelji vsa politična moč na gospodarski. Tedaj bi bila uničena vsaka druga samostalnost in zavlada bi tiranija, kakršne še ni doživel svet.

Kdo verjame, da bi vse človeštvo prenašalo tako živinsko tlačanstvo? Kdo ne razume, da bi se uprl ves svet, ker bi se moral upreti? In da bi premagal ves svet peščico svojih zatiralcev? In da bi zmagojoče človeštvo prevzelo v "svojo režijo" kar bi bilo že zbrano na enem kupu . . . ?

Absurdna je ta misel. A zakaj? Le zato, ker človeštvo ne čaka na zadnjo uro, ampak tisti, ki vidijo in čutijo nevarnost, se postavljajo pravočasno pokoncu. Otrok se ne zaplodi, kadar že umirajo starši; kapitalistična družba ima svojega naslednika že v sebi; kakor se ona stara, tako se on razvija.

Bogastvo se zbira na posameznih maloštevilnih kupih; delavna sredstva, vstvarjajoča bogastva, so last kapitalistov, katerih število se tako zmanjšuje, kakor kapital sam narašča. A že se organizira delavsko ljudstvo, da bo pripravljeno, ko bo treba, da prevzamejo producentje sami produktivna sredstva in ž njimi odločevanje o delu.

Sovražniki socializma, zavedni ali nezavedni hlapci socializma, ustavljajo razvoj, kolikor pač morejo. A kje je moderni Jozua, da ukaže solncu, naj obstoji? Reka se z jezovi lahko ustavlja tupatam; končno bo vendar stekla v drugo reko in v morje, če bi se mi tudi na glave postavljali.

Delavna sredstva morajo postati last splošnosti.

Brez take rešitve je nemogoča socialna enako-

pravnost. Če bi namesto Morgana, Armourja, Rothschilda dobili Britvič, Srakar, Skopnik tovarne, železnice, jame itd., bi ljudje postali njih sužnji. Izpremenilo bi se nekaj v visokih sferah, nič pa ne v nižavah ljudstva. Samo če imajo vsi vse, kar je za delo potrebno, ni nihče več odvisen od posameznika; samo vzajemna odvisnost ostane, ki pa pomeni prav toliko, kakor svoboda in sicer največja svoboda, ki se more misliti na zemlji. Taka odvisnost se ne čuti več, ker je vsak v povsem enaki meri odvisen od vseh drugih in se na ta način vse odvisnosti vzajemno izravnavajo in odpravijo.

Z gospodarsko enakopravnostjo gre vstric politična. Kjer ne more nihče gmotno vladati nad drugim, izgine sploh vlada v današnjem smislu. Posledica gospodarskega socializma je popolna demokracija, v kateri odločujejo vsi. Kakor so vsi služabniki, so tudi vsi gospodarji. Nihče ni služabnik drugega človeka, temveč družbe; socialistična družba ne bo družba hlapcev, tudi ne družbe avtokratov, pač pa družba enakopravnih ljudi, prva človeška družba, v kateri bodo vsi člani res ljudje.

Rendezvous.

J. S. Turgenjev.—Prevel J. J.

Sedel sem v brezovem gaju jeseni, okoli srede septembra. Od ranega jutra je padal droben dežek, menjaje se od časa do časa s toplim solničnim sijanjem; bilo je nestanovitno vreme. Nebo se je sedaj vse prevleklo z rahlimi belimi oblaki, sedaj se je zopet tu in tam hipoma razjasnilo za trenotek, in tedaj se je pokazala izza razredčenih oblakov nebesna modrina, jasna in prijazna kakor lepo oko. Jaz sem sedel in gledal okrog in poslušal. Listje je komaj šumelo nad mojo glavo; samo po njegovem šumenju je bilo možno izpoznati, kateri letni čas je bil takrat. To ni bil veseli, smejoči se trepet pomladi, niti mehko šepetanje, niti dolgi govor poletja, niti boječe in hladno blebljanje pozne jeseni, ampak komaj slišno, dremotno kramljanje. Slab veter je vlekel prav tiho po vrhovih. Notranjščina gaja, vlažnega od dežja, se je neprestano izpreminjala, kakor če je že solnce svetilo ali se skrilo za oblake; razsvetlila se je vsa, kakor da bi se hipoma v nji vse nasmehnilo: tanka debela ne preveč gostih brez so dobila mahoma nežni odsev bele svile, na zemlji ležeče drobno listje je mahoma zabliščalo in se zaiskrilo kot rmeno zlato, in lepa stebila visokih, kodrastih praproti, že oblečenih v svojo jesensko barvo, podobno barvi prezrelega grozdja, so kukala skozi, brezkončno zapletajoč in križeč se pred očmi; tu je zopeta hipoma vse naokrog postalo nalahko modro: jarke barve so v trenotku ugasnile, breze so stale vse bele brez bleska, bele kot ravnokar padli sneg, katerega se ni še dotikal hladno igravajuči se žarek zimskega solnca; in tajno, lokavo je začel pršati in šepetati po lesu zelo droben dež. Listje na brezah je bilo skoraj še vse zeleno, dasi vidno obledelo; le tu in tam je stala sama, prav mlada, vsa rdeča ali vsa zlata breza, in moralo se je videti, kako jarko je vzplamtela na solncu, kadar so njegovi žarki hipoma prodrli, kukajoč in blesteč skozi gosto mrežo tankih vejic, ki jih je ravnokar namočil migljajoči dež. Niti ene ptice ni bilo slišati: vse so se poskrile in obmokle; le izredka je zazvenel kot jeklen zvoneček zasmehujoči glas senice. Preden sem se ustvil v tem brezovem gozdiču, šel sem s svojim psom skozi visok trepetlikov gaj.

Jaz, priznam, ne ljubim preveč tega drevesa — trepetlike — z njenim blede-lilovim deblom in sivo-zele-nim, peklu podobnim listjem, ki ga vzdiguje kar mo-goče visoko in ga kot tresoče se pahaló razširja v zrak; ne ljubim večnega zibanja njenih okroglih ne-čednih listov, nespretno pritrjenih na dolga stebila. Ona je lepa le v nekaterih letnih večerih, kadar, vzdigujoč se sama sredi nizkega grmovja, se steza proti razžarelim žarkom zahajajočega solnca in blesti in se trese, od korenin do vrha odeta v enakobarvni rmeni baržun, ali kadar, v jasni, veterni dan, se vsa šumno siblije in šepeče na sinjem nebu, kot da bi se vsak njen list, ki ga zgrabi zračni tok, hotel odtrgati, zle-teti proč in bežati v daljavo. Pa vobče jaz ne ljubim tega drevesa in zato, ne da bi se ustavil v trepetliko-vem logu radi odpočitka, sem prišel do brezovega goz-diča, ugnezdil se pod drevesom, pri katerem šó se veje pričele nizko nad zemljo in toraj zamogle me va-rovati dežja, in med tem, ko sem z veseljem opazoval okolico, zasnul sem tisti mirni in krotki sen, ki je znan edinole lovčemu.

Ne morem povedati, koliko časa sem prespal, ali ko sem odprl oči, je bila vsa notranjščina lesa napol-njena s solncem, in na vse strani skozi radostno šum-ljajoče listje je prodiralo in nekako isknilo se jarko modro nebo; oblaki, ki jih je razgal vzdignivši se ve-ter, so se skrili; vreme se je očistilo in v zraku se je začutila ona posebna suha svežost, katera, napolnjujoča srce z nekakmi krepkim čutom, skoro vedno na-poveduje mirni in jasni večer po deževnem dnevu. Hotel sem vstati in iznova poizkusiti srečo, ko so se mahoma moje oči ustavile na nepremični človeški po-stavi. Pogledam bolj natanko: to je bila mlada, kmeti-ška deklica. Ona je sedela kakih dvajset korakov od mene, zamišljeno naslonivši glavo in položivši obe roki na kolena; na enem izmed njih, do polovice raz-kritem, je ležal debel šopek poljskih cvetic in pri vsakem njenem dihu je tiho polzil po mrežastem kri-lu. Čista bela srajca, zapeta na vratu in v zapestju, je ležala v kratkih, mehkih gubah okolo njenega ži-vota; velike, rmene steklene jagode so visele v dveh vrstah od vratu do prsi. Bila je jako lepa. Gosti plavi lasje, lepe pepelnate barve, so se ločili v dva, skrbno razčesana polkroga izpod ozkega, svetlo-rdečega traka, ki se je vil skoro po samem čelu, belem kot slonova kost; ostali del njenega obraza se je komaj barval z ono zlati zagorelostjo, katere se navzame samo fina koža. Jaz nisem mogel videti njenih oči — ni jih dvig-nila; pa jasno sem videl njene fine, visoke obrvi, nje-ne dolge očesne vejice: bile so vlažne in na enem nje-nih lic je blestel na solncu vsehnivši sled solze, ki se je ustavila tik ustnic, nalahko pobledelih. Vsa njena glavica je bila jako mila, da še celo malo debeli in o-krogli nos je ni kazil. Meni se je posebno dopadal izraz njenega obličja; tako je bilo priprosto mirno, tako otožno in tako polno otroškega nedoumenja pred lastno otožnostjo! Ona je vidno pričakovala nekoga; v lesu nekaj slabo pokne; ona hitro vzdigne glavo in gle-da okrog, v prozorni senci hitro zablisnejo pred me-noj njene oči, velike, svetle in boječe, kakor pri sni. Nekoliko trenutkov je poslušala, ne da bi obrnila široko odprtih oči z mesta, kjer je odmeval slabi zvok, vzdihne, obrne počasi glavo, pripogne se še nižje in začne počasi prebirati cvetice. Njene obrvi pordeče, grenko se zamajejo ustnice in nova solza zdrkne iz-pod gostih vejic, ustavi se ter blesteče miglja na li-cu. Tako je prešlo precej mnogo časa; uboga deklica se ne gane, le izredka premakne otožno roko in poslu-

ša, vedno posluša. Zopet je nekaj zašumelo po lesu, ona vztrepeče. Šum ne preneha, postaja razločnejši, se približa, zaslišijo se konečno odločni, hitri koraki. Ona se izravna in se nekako prestraši; njen pazen po-gled se strese, vzplamti v pričakovanju. Skozi gošča-vo hitro zablisne moška postava. Ona pogleda natan-čnje, zardi hipoma, radostno in srečno se nasmehlja, hoče vstati, pa se takoj zopet vsa skloni nazaj, obledi, pride v zadrego in le potem vzdigne trepetajoči, skoro preoseči pogled na prišedšega človeka, ko se je ta usta-vil tik nje.

Jaz sem z radovednostjo pogledoval na njega iz svoje zasede. Priznam, on ni naredil náme prijetnega vtisa. To je bil, kakor je vse kazalo, razvajen sluga mladega, bogatega gospoda. Njegova obleka je izdaja-la zahtevanje okusa in gizdalinsko nebržnost; na njem je bil kratek palto rudninske barve, gotovo z gospo-skih pleč, zgoraj zapet, rožnobarvni vratni robec z li-lovimi franzami in baržunasta, črna čepka z zlatim trakom, potegnjena tik do obrvi. Okrogli ovratnik nje-gove bele srajce mu je neusmiljeno podpiral ušesa in rezal lica, in naskrobene zapestnice so pokrivalo vso roko tik do rdečih in krivih prstov, okrašenih s sre-brnimi in zlatimi prstanmi s potočnicami iz turkisa. Obraz njegov, rdeč, svež, predrzen, je sodil k številu lic, katera, kolikor sem zamogel zapaziti, skoro vse-kdar razburijo moške in, žal, prav čestokrat dopadajo ženskam. On se je vidno trudil dati svojim grobim po-tezam izraz prezirljiv in dolgočasen; neprestano je mežikal s svojimi že itak majhnimi, mlečno-sivimi oč-mi, grbančil je čelo, pobešal kote ustnic, prisiljeno zdehal in z nebržno, dasi ne povsem spretno nepri-siljenostjo je zdaj popravljval z roko rdeče, junaško privite lase na sencih, zdaj je zopet natezal rmene laske, ki so štrleli na debeli gornji ustnici, z eno bese-do, snažil se je nestrpno. Začel se je snažiti, kakor hitro je zagledal mlado kmetiško deklico, ki ga je pri-čakovala. Počasi, s podprtim korakom je prišel k njej, postal je, zmajal z ramami, vtaknil obe roki v žep pal-to-ja in — komaj se mu je vredno zdelo ozreti se na ubogo deklico beglo in ravnodušno — vlegel se je na zemljo.

— A kaj — začne gledaje venomer nekam na stran, zibaje nogo in vzdehaje — ali si dolgo tukaj?

Deklica mu ni mogla takoj odgovoriti.

(Konec prihodnjic).

Na vencih, ki so jih nosili brezposelni v Londonu na dan obletnice premirja, da jih polože pod spomenik padlim žrtvam svetovne vojne, so bili napisi, kot: "Mrtvim žrtvam kapitalizma od živih žrtev kapitaliz-ma". Policija je od brezposelnih, katerih je bilo 10.000 v pohodu, zahtevala, da morajo odstraniti z vencev te trako-ve predno jih bodo smeli položiti pod spome-nik. To so storili, kajti brezposelni so s tem že dosegli svoj namen. Policija jim je s svojo zahtevo le pomaga-la pri propagandi, da pokažejo vsemu svetu svojo bedo po vojni za demokracijo in rešitev narodov.

Listi poročajo, da prihaja iz Japonske cela arma-da bankirjev in trgovcev, ki bodo dajali japonskim diplomatom "nasvete" v kaj lahko privolijo in v kaj ne smejo privoliti japonski diplomatje na konferenci za omejitev naoboroževanja v Washingtonu. Japonski bankirji in trgovci bodo torej dobro zastopani na tej konferenci, kaj pa japonsko delavstvo? Toda počemu vprašanje o japonskem delavstvu, saj velja to vprašanje tudi za ameriško delavstvo!

NA PUTU UJEDINJENJA STRUKOVNIH ORGANIZACIJA U JUGOSLAVIJI.

5. i 6. oktobra održana je u Beogradu prva sednica komisije za pripremu sindikalnog ujedinjenja u Jugoslaviji. Kao što smo već javili, ovu komisiju sačinjavaju 3 delegata Glavnog Radničkog Saveza (među njima jedan delegat iz Bosne i Hercegovine), 3 delegata Opšteg Radničkog Saveza i 3 delegata Strukovne Komisije iz Slovenačke.

Glavno pitanje kojim se ova sednica bavila bilo je pitanje ujedinjenja. Odluka o ovom pitanju znači jedan korak napried prema odlukama zagrebačke konfederacije, jer je ona njegovo težište našla onde gde ono i jeste: u stvaranju organizacione osnovice, za ujedinjenje samostalnih pokreta u jedan jedinstveni sindikalni pokret. Bez toga, ovi će se pokreti i dalje boriti, jer je primirje između njih praktično nemoguće.

Drugo važno pitanje kojim se bavila ova sednica jeste osiguranje radnika. U ovom pitanju, sednica je podvukla gledište opšte jugoslavenske sindikalne konfederacije i konkretizovala ga.

Organizacija ove Komisije uredjena je tako da će ona imati svoj stalan sekretarijat, sa sedištem u Zagrebu, i svoje plenarne sednice, koje će se, prema potrebi, održavati u raznim mestima. U sekretarijatu je Glavni Radnički Savez zastupljen sa 1 delegatom (drug Bogdan Krekić), Opšti Radnički Savez sa 1 (drug Vilim Bukšeg), Strukovna Komisija za Slovenačku takogje sa 1 (drug Ivan Tokan).

O svim ovom pitanjima, sednica je svoja gledišta formulisala u ovoj:

ODLUČI:

I. U pitanju rada na pripremanju sindikalnog ujedinjenja, prva sednica Komisije za sindikalno ujedinjenje konstatuje:

1.) da tendencija održavanja današnja dva tipa sindikalnog pokreta ometa stvaranje modernih sindikalnih organizacija centralističkog sistema po preduzećima i profesijama;

2.) da održavanje dva tipa sindikalnog pokreta uslovljavaju međusobne sukobe i u obnavljanju i podizanju porušenog sindikalnog pokreta, i

3.) za to, što se iz održavanja dva sindikalna pokreta G. R. Saveza i O. R. Saveza rezultira borba, otežava se i zajednička akcija u zajedničkim pitanjima, jer svaka instanca svako pitnaje prosugljuje i izvodi sa gledišta svojih potreba, a time se nanosi šteta opštoj stvari — osposobljenju radničke klase u Jugoslaviji, da što pre postane faktor koji sa uspehom može štititi interese radničke klase.

Da bi radnička klasa Jugoslavije što pre postala moćan činilac u svima pitanjima svojih interesa. Komisija se saglašava na sledeće zadatke:

1.) da sve tri institucije: Glavni Radnički Savez, Opći Radnički Savez i Strukovna Komisija na svima svojim konferencijama, zborovima i skupštinama popularišu pitanje ujedinjenja sindikalnog pokreta u Jugoslaviji;

2.) da sve tri instance potpomažu stvaranje jedinstvenih sindikalnih Saveza na centralističkom sistemu, sa unutrašnjom organizacijom kakvu sami Savezi svojim pravilima odrede;

3.) da sve tri instance smatraju sve one sindikalne organizacije koje nisu usvojile njihovu internacio-

nalnu orijentaciju Amsterdama, smatraju kao protivničke i da prema njima zauzimaju borbeni stav;

4.) da sve tri instance upućuju svoje savezne organizacije na sporazuman rad i zajedničku akciju u svima pitanjima opšteg interesa radničke klase, kao i u pitanjima zaštite interesa jedne profesije;

5.) Komisija stavlja svome sekretarijatu u dužnost, da nakon proučenja materije izradi plan za izgradnju jedinstvenog tipa radničkih sindikata, te da isti neposredno dostavi na pretres svim zainteresovanim organizacijama, i

6.) kako definitivno ujedinjenje sindikalnog pokreta ometa partijska podvojenost proletarijata u Jugoslaviji, apeluje se na partijska vodstva socialističkih partija, da u interesu radničke klase što pre nagju soluciju i za partijsko ujedinjenje.

II. U pitanju zaštite ekonomskih interesa onih kategorija radnika kojima je "Zakonom o zaštiti države" zabranjen štrajk, Komisija rešila: da se na slučaju železničara i brodaraca, prema kojima se vrši nepravda zbog neispunjenja ugovora koje ove kategorije imaju sa svojim poslodavcima, zatraži od vlade: da se zabrana štrajka ne odnosi i na nove kategorije kad su u pitanju njihovi interesi ekonomske prirode, i kad poslodavac odbije da mirnim putem sporna pitanja reši.

III. U pitanju radničkog osiguranja Komisija je potvrdila stanovište zagrebačke sindikalne konfederacije. Komisija na ime zahteva: puna samoupravu radničkog osiguranja; sastavljanje upravnih odbora iz osiguranika a nadzornih iz poslodavaca; što veće oblasti pojedinih zavoda i više samostalnosti oblasnim upravama zavoda u odlučivanju svojih potreba.

IV. Konstituisanje Komisije izvršeno je ovako: ustanovljen je "Sekretarijat Komisije za sindikalno ujedinjenje" sa sedištem u Zagrebu. Članovi Sekretarijata su drugovi: Vilim Bukšeg, Ivan Tokan i Bogdan Krekić. Sekretar je drug Bukšeg.

Odluke pod II. i III. Komisija je preko svojim delegata 6. okt. u 7 sati pre podne izložila Ministru za Socijalnu Politiku G. Dr. Kukovecu, koji je delegatima izjavio gotovost da se za opravdane zahteva radničke klase u vladi angažuje.

Saopštavajući prednje odluke našim drugovima, mi pozivamo sve naše drugove da založe sve svoje snage da svaki od svoje strane učini onoliko koliko učiniti može da se, naročito prva odluka — o ujedinjenju sindikalnog pokreta, oživotvori.

("Glas Slobode," Sarajevo).

V demokratskem taboru vlada veliko veselje vsled zmag, ki so jih dosegli pri raznih volitvah dne 7. novembra. Demokratje so lahko veseli. Ljudje, ki so jih volili, pa bodo spoznali, da si niso čisto nič prebrali s premenitvijo ene kapitalistične stranke z drugo. In ko bo takih spoznanj dovolj, se bodo morda pričeli zanimati za socializem. Potem pa bo izginilo veselje iz republikanskega in demokratskega tabora in oba se bosta združila v enega. Delavstvo naj se vpraša, zakaj se povsod tam, kjer so socialisti močni in nevarni obem strankam, vedno združita za ene kandidate. Če bodo mislili o tem, bodo prenehali glasovati letos za demokrate in drugo leto za republikance.

Glasovi iz našega gibanja.

Dopis.

GIRARD, O. — Smrt je iztrgala iz naše srede so-druga Franka Premca, enega najdelavnejših bojevnikov za delavske pravice.

Pokojni Frank Premec je šel dne 31. oktobra za delom, kakor jih hodi danes na milijone drugih. Ko je šel čez železniško križišče, je pridrvel vlak železnice B. & O., in ga vrgel pred sabo. Predno je mogel strojevodja ustaviti vlak, je bil Premec že težko poškodovan. Prepeljali so ga z ambulančnim vozom v bolnišnico, toda je že na potu umrl.

Frank Premec je bil ustanovitelj slov. socialističnega kluba št. 222, JSZ., na Girardu, O. Bil je član društva Ljubljana, št. 49, SNPJ, in društva Slovenec in Hrvat, SSPZ. Oba društva in socialistični klub so ga spremili na njegovi zadnji poti.

Pokojnik je živel na Niles-u, O., petnajst let. Bil je oženjen in zapušča šest nepreskrbljenih otrok. Doma je bil iz vasi Log pri Krškem. Bil je aktiven so-drug v vrstah zavednega proletarijata. Med nami bo ostal v blagem spominu.

Družini pokojnika izrekam v imenu kluba št. 222, J. S. Z. naše najglobokejše sožalje.

Fr. Kramar.

SODRUGI IN NAROČNIKI "PROLETARCA" V CLEVELANDU, POZOR!

V smislu sklepa slov. soc. kluba šte. 27, so vabljene vsi sodrugi in naročniki Proletarca na važen se-stanek, kateri se vrši v soboto dne 19. nov. ob 7:30 zvečer v klubovih prostorih v S. N. D. Na tem se-stanku se bo razpravljalo in podvzelo akcijo za razši-rjenje Proletarca v Clevelandu in okolici. Torej, ako ste za dobrobit lista Proletarca — pridite!

Tajništvo kluba št. 27.

Listu v podporo.

CHICAGO, ILL. Mae Molek	\$ 1.12
HERMINIE, PA. Dr. "Prostomislec" šte. 87	
S. N. P. J.	5.00
COLLINWOOD, O. Jos. Durn.	.50
POWER POINT, O. Nabrano na seji dr. "Cvet-lica iz planine" št. 358, SNPJ	2.50
CLEVELAND, O. L. Gorjup	4.00
VIRDEN, ILL. Dr. "Grozđ" št. 74, SNPJ	2.00
LA SALLE, ILL. Dr. "Triglav" št. 2, SNPJ. \$5.00 John Savnik 50c; skupaj	5.50
MAYNARD, O. Po 50c; L. Enoch, Fr. Spandal, John Jurkošek, Leo Bregar, Joe Kaferle, Frank Kastelak. Po 25c; Joe Milavec, Joe Brezec, Chas Sikole in John Zajove. Skupaj	4.00
CONEMAUCH, PA. Dr. "Zaveznik", št. 3, SDPZ	10.00
NOKOMIS, ILL. Dr. "Nokomiški Slovenci", št. 209, SNPJ.	10.00
CLINTON, IND. Dr. "Skala", št. 50, SNPJ	2.00
CHICAGO, ILL. Dr. "Francisco Ferrer", št. 131 SNPJ.	10.00
RED LODGE, MONT. Dr. "Solnce", št. 8 SNPJ	3.00
BANNOCK, O. Andrej Černe, \$2.00; Frank Černe \$1.00; po 50c; Ant. Vehar, Chas Habe, Fr. Habe, John Habe, Frank Kadivnik in Frances Kadivnik. Skupaj	6.00
CLEVELAND, O. Društvo "Naprej", št. 5. SNPJ.	5.00
CHICAGO, ILL. Chas Pogorelec	2.85
Skupaj	73.47
Prejšnji izkaz	100.09
Skupaj	\$173.56

Slov. delavska

podporna zveza

Ustanovljena dne 26. avgusta 1906.

Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Združena s Slovensko Narodno Podporno Jednoto.

CHICAGO, ILL.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: IVAN PROSTOR, 6120 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, Box 113, West Newton, Pa.

Glavni tajnik: BLAS NOVAK, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

1. Pom. taj.: FRANK PAVLOČIČ, 634 Main St., Johnstown, Pa.

2. Pom. taj.: ANDREJ VIDRICH, R. F. D. 7, Box 4, Johnstown, Pa.

Blagajnik: JOSIP ZELE, 5602 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

Pom. Blagajnik: ANTON HOČEVAR, R. F. D. 2, Box 27, Bridgeport, Ohio.

NADZORNI ODBOR:

Predsednik nadzor. odbora: IGNATZ PODVAZNIK, 5315 Butler St., Pittsburgh, Pa.

1. nadzornik: SOPHIA BIRK, 955 Addison Rd., Cleveland, Ohio.

2. nadzornik: IVAN GROŠELJ, 885 137th St., Cleveland, Ohio.

POROTNI ODBOR:

Predsednik porot. odbora: MARTIN OBERŽAN, Box 135, West Mineral, Kans.

1. porotnik: FRANC TEROPČIČ, R. 1, Bonanza, Ark.

2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

Dr. JOSIP V. GRAHEK, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.

Glavni urad: 2657—59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

URADNO GLASILO: PROLETAREC.

3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

PROSVETA.

2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potom Poštinih, Expresnih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslovljajo: Blas Novak, in tako naslovljene pošiljajo z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27, JSZ., se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in vsako četrto nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletarijata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč." —

Ruski pomožni fond J. S. Z.

Prispevki za odpomoč ruskemu delavstvu, ki je izpostavljeno lakoti in umiranju.

X. Izkaz.

Pueblo, Colo.: Društvo Orel št. 21 SNPJ — \$25.00.
Avella, Pa.: Društvo Avellski Vrh št. 292 SNPJ — \$15; nabrano med člani društva \$8.84. — \$23.84.
Collinwood, O.: Društvo Vipavski Raj št. 312 SNPJ — \$5.00.
Parsons, Pa.: Preostanek blagajne J. R. Z. lokala — \$17.00.
Panama, Ill. — Nabrano na društveni seji \$3.75.
 V tem izkazu \$ 74.59
 V izkazu dne 29. oktobra 2,752.96

Skupaj do 12. novembra \$2,827.56

Organizacijski fond J. S. Z.

IV. Izkaz.

Carlville, Ill.: Nabiralec sodr. Čopi. R. Gregorčič; \$1; po 50c: F. Cimerman, G. Čopi in J. Hauptman; po 25c: A. Ozel, D. Pajzole, M. Kajtner, A. Blažič, J. Pogačnik, F. Podgornik. — \$4.00.
 V izkazu dne 25. julija \$147.63
 V tem izkazu 4.00

Skupaj do 12. novembra \$151.63

Tajništvo J. S. Z.

VAŽNO ZA ROJAKE V HERMINIE.

Socialistični klub št. 69, JSZ, zbora VSAKO TRETJO NEDELJO V MESECU ob 2 popoldne v dvorani društva Frostomisleci, št. 87, SNPJ.

Rojaki, pristopite k naši organizaciji, da s tem ojačate naše vrste.

Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega socialističnega kluba se vrše vsak drugi in četrti petek v mesecu v dvorani ILIRIJA, 310 First Ave. — Ker se na klubovih sejah obravnavajo važne stvari, je dolžnost članstva, da se udeležujete sej. Pripeljite s seboj tovariše, ki se zanimajo za razredni boj in še niso v organizaciji.

John Kresse, 396—4th Ave.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Prihodnja seja slov. socialističnega kluba št. 114, J. S. Z. se vrši 10. dec. (drugo soboto v mesecu), v klubovih prostorih na 1432 Ferry Ave. E. — Na dnevnem redu bo več važnih stvari, ki se morajo rešiti. Udeležite se seje polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrstimo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. Organizator.

LUZERNE, PA. — Seja slov. soc. kluba št. 218, J. S. Z. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 3. popoldne na domu sodruga Matacicha. — Rojaki delavci, pristopajte k socialistični organizaciji. — John Matich.

ZA CARLINVILLE, ILL.

Somišljenikom v Carlville naznanjam, da se vrše seja reorganiziranega socialističnega kluba št. 213, J. S. Z., vsako tretjo nedeljo v mesecu v unijski dvorani. Tem potom vabim vse delavce v naselbini, da se udeležijo teh sej in pristopijo h klubu. To je edini način, da pokažete delavsko solidarnost in zavest proti kapitalističnemu sistemu, ki nas zasužnjuje. Seja kluba bodo vedno predpoldne.

Z delavskim pozdravom

Jos. Korsic, tajnik.

V Readingu, Pa., so dobili socialistični kandidati za mestne komisarje 5,332 glasov; republikanci 7,974 in demokrate 7,364 glasov. Pet tisoč ljudi izmed dvajset tisoč, ki mislijo, je že precej. V Readingu socialisti vzgajajo maso. V tistih okrajih, kjer so socialisti močni, sta se obe stranki združile za aldermanske kandidate proti socialistom. Tako se jim je posrečilo za enkrat poraziti socialistične kandidate. Za enkrat namreč, ne za vedno.

Zdražbariti in delati sta dve reči. Navadno so zdražbarji bolni na živcih, ali pa so podli po svoji naruri. Največkrat velja zadnje.

Glavni ključ k zdravju.

Vsak lastnik automobila vam pove, da ako imate oglik v cilindrih, vaš stroj vam ne more pravilno delati. Posledica je vedno, d amorate stroj očistiti oglika. Glavni ključ vašemu zdravju je enak: vi morate očistiti vse pline in zastrupljene ostanke iz vašega života. Ako je vaša kri čista in varovana pred nevarnimi ostanki potem se gotovo vas ne prime takozvani prehlad. Revmatizem, nevralgija, bronkita, itd. se navadno porode iz takih zastrupljenih preostankov v prebavnih delih vašega želodca. Nobeno zdravilo ne more boljše vrediti vaših prebavnih organov kot Trinerjevo grenko vino. Deluje redno in brez vsakih slabih posledic. Vsak, ki poskuša to zdravilo, pronajde, da je zanesljivo. Mrs. V. Lasco nam je pisala iz Genoa Junction, Wis., dne 6. oktobra: "Poskušala sem Trinerjevo grenko vino in meni se zdi izvrstno dobro." Skoro ravno ta čas dne 5. oktobra, 1921 nam je pisal Mr. James P. Vail iz Rosary Hill Home, Hawthorne, N. Y.: "Vzel sem štiri steklenice Trinerjevega grenkega vina in ga toplo priporočam tudi drugim." Kupite si to zdravilo pri vašem lekarnarju ali trgovcu z zdravili in gotovo se boste strinjali s gornjimi nazori.

INTERNATIONAL DAIRY CO.

1908-12 So. Ashland Ave., Chicago, Ill.

Tel. Canal 2183

MEDNARODNA MLEKARNA

Trgovina z mlekom, maslom itd., na malo in veliko. Sporočite nam telefonično in mi vam bomo dovažali mleko na dom.

Za čistobo in sanitarnost jamčimo.

Zita se nikakor ne more sprijazniti z usodo in kakor poročajo, še ni izgubila upanja, da nekega dne postane ogrska kraljica. Baje se jezi nad Karla, ki je s svojo nerodnostjo zakrivil, da se mu je tudi zadnji puč ponesrečil. Zita pozna slabosti svojega moža, zato je bila zadnjič z njim na Ogrsko, da mu bo vodnica in svetovalka. Karl pa je bil kljub Zitini paznosti vseeno pri svojih dejanjih toliko nepreviden, da tudi to pot ni postal kralj. Sicer pa bi se Zita ne smela pritoževati, kajti dobri državniki so ji na stroške davkoplačevalcev prekrbeli udobno stanovanje na otoku Madeiri. Prostor ni dolgočasen, kakor je bil n. pr. otok Sv. Helene, kjer je Napoleon premišljeval o nekdanji slavi. Otok je pravi raj in Karl ter Zita naj si na njem ustanovita svoj dom in pustita Ogrsko pri miru, pa bo za oboje prav. Ako ne, se mu lahko pripeti kaka nesreča, kar ne bo ničesar izrednega.

"Neznani junak" je bil pokopan na arlingtonskem pokopališču z velikimi častmi. Če bi bil živ, bi bil sedaj morda brez posla prosjačil bi za delo in stradal. Kedaj bo pač družba toliko napredovala, da bo skrbeli na žive junake?

Ako kdo želi prevzeti zastopstvo Proletarca za nabiranje naročnikov in oglasov, naj piše upravništvu za potrebne listine in informacije. Če imate v sebi zmoglosti agitatorja, ne odlašajte, nego pričnite z delom za list in organizacijo takoj.

Živ bi bil človek tudi brez mila in krtače; ampak podoben bi bil vendar bolj svinji kakor človeku.

Severova zdravila vzdržujejo zdravje v družinah.

Kašelj in prehlad.

V tem letnem času vlada kašelj in prehlad pri odraslih in pri otrocih. Če se zanemari, se razvije iz nje kompleksije, ki se lahko nevarna. Izognite se zlim posledicam prehlada z vzetjem Sever's Cold and Grip Tablets (Severjevih Tabletov zoper prehlad in grip). Cena 30 centov. — Hitro od pomoč proti kašlju dobite, če vzamete

Severa's Cough Balsam

(Severjev Balzam zoper kašelj). Pomirjuje razdraženost, omehča izločevanje, ustavi kašelj, povzroča laglje dihanje in pomaga pri povrniti normalne stanje. Večje steklenice 50 centov, manje 25c. Pri lekarnah.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

HUDA BOLEZEN.

Pomorščak pripoveduje:

"Ko se je naša ladja razbila, se nas je nekoliko rešilo na osamljen otok, kjer smo se preživljali le s koreninami in školjkami, ki jih je morje pometalo na breg. Želodec se je seveda upiral, toda pomagaj si v takem položaju! Prijela se me je huda želodčna bolezen, in ko so nas naposled našli in smo prišli na tuji ladji v luki, sem moral v bolnišnico, kjer so me operirali. Nekaj dni po operaciji pa pride zdravnik k meni, majoč z glavo, in pravi: "Slaba je, prijatelj! Še enkrat bomo morali rezati. V vašem želodcu smo pozabili gobo." — Meni pa je bilo ene operacije dovolj. Nisem se dal rezati, in tako imam sedaj vedno gobo v želodcu."

Stara dama iz dobrodelnega kluba je poslušala povest in mornar se ji je zasmilil. "Revež", je dejala sočutno, "to mora biti trpljenje!"

"Niti misliti si ne morete," je pritrdil mornar; "ves božji dan vlivam vase pivo in žganje, pa sem vendar vekomaj žejen kakor goba."

Krasna stenska in žepna ura ter deset vrednostnih predmetov samo.....

\$9.95

Le enkrat v življenju imate priliko kot je ta. Ta krasna žepna in stenska ura ter še deset krasnih predmetov slatnine, vse skupaj za \$9.95, dvomimo, da ste še kdaj imeli enako priliko. Varok naših nizkih cen je ker naročimo blago iz tovarne in za gotov denar. Sicer valed visokih davkov ne bo mogoče tako hitro ponujati blaga za tako nizko ceno, torej hitite in se poslužite te prilike. Tu imate kratek opis tega: ŽELEZNIČARSKKE VRSTE ŽEPNA URA s izvrstnim kolesjem in patentiranim uravnavateljem s pravimi kamni vrejena za drhanje pravega časa. Krasna oblika posebniklasto pokrovje izgleda vredna \$10.00. IMPORTIRANA stenska ura trpežno vrejena, okrasek za vaš dom in poleg še 10 predmetov: 1) Krasni pozlačeni ženski lavallier, 2) usnjata denarnica, 3) par zapostnih gumbov 4) pozlačeni prstan s vrezanim ameriškim orlom, 5) kravatna sponka, 6) kravatna igla, 7) sponka za ovratnik, 8) krasni privešek, 9) samosesalno pisalno pero, 10) britev, dobrega jekla vredna do \$3.00.

Mi jamčimo zadovoljnost ali ako niste zadovoljni nam vrnite nepokvarjeno blago v teku 10 dni in vam vrnemo denar. Bodite prvi, ki posna vrednost dobre kupčije in povejte to vašim prijateljem, ker to je ponudba, ki bo vsakogar zadovoljila. NE POSILJAJTE DENARJA V NAPREJ, izrežite ta oglas in ga pošljite nam, priložite 50c za poštno in zavijalne stroške in kadar prejmete blago plačajte še po naši posebni ceni \$9.95. Plašite takoj na:

VARIETY SALES COMPANY, Dept. 1216,
1016 Milwaukee Avenue
Chicago, Ill.

Ako si želite nabaviti knjige socialne, povestne ali kake druge vsebine, jih naročite od Proletarca. Eventualni dobiček od prodaje knjig se porabi za pokrivanje stroškov pri listu.

Oglašajte priredbe vaših klubov in društev tudi v Proletarcu. Ako jih oglašate v drugih listih, zakaj jih ne bi tudi v Proletarcu, ki je glasilo in last slovenskega delavstva, organiziranega v J. S. Z.?

ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONI- RATI?

To je predmet debati, ki je izšla v posebni knjigi v založništvu Proletarca.

Cena 30c. Pri naročilih za deset ali več teh knjig damo 20% popusta.

Če le mogoče, jih naročite po več iztisov skupaj.

Naročajte tudi druge naše knjige in brošure. Naročila naslovite:

PROLETAREC,
3639 W. 26th Street,
CHICAGO, ILL.

"THE MILWAUKEE LEADER"

Največji Ameriški socialistični dnevnik.

Naročnina: \$6.00 za celo leto, \$3.00 za pol leta in \$1.50 za tri mesece.

Naslov: 532 Chestnut Street, MILWAUKEE, WIS.

*Slovenem priporočamo
v posečanje*

KAVARNO MERKUR

3551 W. — 26th St.

(v bližini urada SNPJ., S.
R. Z. in Proletarca.)

*Dobra kuhinja : : : : :
: : : : : Dobra postrežba.*

KARL GLASER, imeitelj.

John Plhak & Co.

1151-1153 W. 18th Street

Chicago,
Illinois.

Modna trgovina. Velika zaloga moških, ženskih oblek, izdelanih po najmodernejšem kroju. Cene nizke.

CARL STROVER
LAWYER
and
COUNSELLOR

133 W. Washington Street.
CHICAGO. ILLINOIS.

Telefon: Main 3989.

Naročajte najboljši in najbolj razširjen socialistični dnevnik v Ameriki
"THE NEW YORK CALL"
112 Fourth Avenue,
NEW YORK, N. Y.

Naročnina za dnevne in nedeljske izdaje \$12 za celo leto; \$7 za pol leta; \$4 za tri mesece; \$1.50 za en mesec; samo nedeljske izdaje \$3 na leto. Samo dnevne izdaje \$9 na leto; pol leta \$5; en mesec \$1.25.

Kadar...

Kadar mislite na potovanje v stari kraj;

kadar želite poslati svojim storkrajskim sorodnikom, prijateljem ali znancem denar,

ali kadar imate kak drug posel s starim krajem,

obrnite se na trdko

ZAKRAJSEK & CESAREK
70—9th AVE.

NEW YORK, N. Y.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET

Tel. 1475

JOHNSTOWN, PA.

FARME

V PINETOWN, NORTH CAROLINA

ZA POJASNILA PIŠITE:

A. H. SKUBIC & CO., PINETOWN, N. Carolina.